1761

HELSINGIN YLIOPISTON KIRJASTO
KOTIMAINEN
OSASTO

Canutus Carelius

Somen Kielinen D. MARTINUS Lutherin Pienembi CATECHISMUS Saxan Kielen jälken ojettu/

A

CANUTO CARELIO VIJDEBURGIO.

Ja hänen Culutuxellans painettu Stockholman Caupungis.

Ab IGNATIO MEURERO,
ANNO orbis redempti 1628.

Deut. 6. v. 6. & seq.

NÄmät Sanat cuin minä Käsken sinulle tänä päivänä/ pitä sinun paneman Sydämes ia teräwöittämän nijtä sinun Lapsilles / ia nijstä puhuman coscas istut sinun Honesas / taicka käyt Teidhen päällä/ coscas lewätä lasket sinus/ taicka ylösnouset / ia pitä sitoman ne ydheri merkixi sinun Kätees / ia pitä oleman sinulle ydher muistori sinun Silmäis edhes: Ja sinun pitä kirioittaman ne sinun Honees Peluxeen/ ia Oven päelle.

Esa. 30. v. 21.

Tämä on Tie käykät sitä mödhen / ia muutoin elkät poiketco oikealle Kädelle / taicka wasemalle.

Christitty Lukia / se olcon sinulle tiettäwä että minä tämän Doctor Martinus Lutherin pienemän Catechismuxen olen painon aldo vloskäydä andanut / eij sen syn tädhen / että minä ne Catechismuxet / cuin ennen nijldä suuresti Oppinuilda miehildä / joiden werdax minä enn ensingen ole wedettäpä / ovat julkisex tedhyx tulleet / ylencazosin ia laittasin / se olcon caucana minusta: Mutta että minä jo coeta Saarna wirkan Laillisen ia Sädylisen astumisen iälken / Stokholman Canpungis / rupesin nijtä. Somen kielisi Catechismuxi / Saxan kielen cansa / iolla D. Luth. on Kirioittanut / yctehen sovittelemahan / nijn cuin mös vsein Ahion läpitze annoin joosta / ia Alastmen päällä pidhin / nijn minä löysin muutamis olevan enä / muutamis wähemän / cuin oleman piti / muutamilda taas Sanat secoitetux / ia nijn oli pelco wärähän ymmärdyxen: Mingä tädhen minä otin ethen Somen kieldä oiennellaxeni Saxan kielen iälken / nijncuin Rozingin kieli / sen jälken enimittäin oiettan / waicka Somen kielen actaus eij caiketi mötä andanut / nijncuin olis pitänyt: Cuitengin parahiman taidhon ia ymmärdyxen jälken olen minä Somen kielen costellut asetta Saxan kielen jälken täsä Kirias / ettei waivon Sanat / mutta mös ymmärdys ycta pidäis. II. Minä olen jo colmetkymmendä Alastaica caicken suuriman waivan ia pään särkemisen cansa / Pohian Tornion Seuracunda ia sen Lapin Maata tällä Opin tavalla opettanut / josta / Jumalan käcos / suuri Hedelmä on seuranut / olcan ilman kerskamisesta sanotu: Mutta io ca tämän Opin toisin ennen nimitettyille Seuracunnille edespane / nijn se sama suuren waijngon ia pa-

 ranta-

randamattoman pahennoxen tekepi: Lukecan se Doctor Lutheruxen Esipuhen tämän Kirian päellen muissa Kielißä / iosta hän oppia taita / eij ioca Aiastaica muuteraman opin tapa / wan ydhellä vavalla aina edhespaneman / senpäellen että ne yxikerdaiset ia Kirian taitamattomat Sanan cuuliat / sitä paramin HERran opis Päiwä päiwäldä ylöscasvasit ia wahuistyisit / Jumalalle ydhex otolisex Cansax. III. Olen minä tämän Kirijucaisen caunistanut ia wahuistanut Pyhän Biblian todistuxilla ia Exempelillä / joistas taidat nädhä ia ymmärdä että pieningi Sana cuin täßä löytän / on Pyhästä Ramatusta vlospoimettu. IV. Wähmen Christity Lukia / älä jhmex lue / että se oppi cuin on Taivan Waldacunnan Avamista on tähän sisälle pandu / Ex ordine Ecclesiarum Pomeraniæ, ja ydhistetty sen opin cansa cuin on Kipistä ia Synnin päestöstä: Sillä ne jalosti yhten sopivat / ia mitäs muuta löydät tähän Kiriahan lisätyn / nijn ota hyvär / ia nautize oikein itzelles ia muille yxikerdaisille HERran vscolisille auuxi: Sijhen Jumala Pyhän Hengen armon lainatcon. Amen. Vale.

Ex Torna Bothniarum. Anno orbis redempti,
M. DC. XXVIII.

CANUTUS CARELIUS
Wijdeburgius.

Decalo-

I.

DECALOGUS.

SE Ensimäinen Catechismuxen / Se on/ meidhän Christillisen Opin Päätappale/ ovat ne Jumalan pyhä kymmenen Käsky.

Ensist yxi Esipuhe

Ja Jumala puhui caicki nämät Sanat:

Minä olen HERra sinun Jumalas.

Ensimäinen Käsky.

Eij sinun pidä muita Jumaloita picämän minun edesäni/ Tykönäni / wieressäni taicka rinnallani. Cuinga Moses tämän Käskyn laviamald kirioitta? Eij sinun pidä tekemän sinulles iotacuta Cuva/ eikä iongun moto/ taicka sen iälken cuin ylhäl Taivas on/ eli sen iälken cuin alhalla Maan päällä on: Eikä sen jälken/ cuin Wesis Maan alla on: Älä nijtä rucole/ ia älä nijtä paluele.

Toinen Käsky.

Sinun HErras Jumalas Nime eij sinun pidä turhan lausuman: I. Tabula.

Sillä HErra eij pidä pitämän rangaisemata / ioca hänen Nimens turhan mainitze.

Colmas Käsky.

Muista ettäs pyhität Lepopäivän.

Cuinga tämä Käsky on Moseren tykönä kirioitettu? Muista Sabbathin päivän päällen/ ettäs sen pyhität: Cuusi Päivä sinun pitä työtä tekemän/ ia caicki sinun Asias aiaman: Mutta sen seitzemännen Päivän päälle/ ombi HERran sinun Jumalas Sabbathi/ silloin eij sinun pidä mitänä työtä tekemän/ eikä sinun Poicas/ eikä sinun Tyttäres/ eikä sinun Palvelias/ eikä sinun Pijcas/ eikä sinun Juchtas/ eikä sinun Mwcalaises iota sinun Caupungis Portin sisällä on: Sillä cutena Päivänä/ ombi HERra Jumala tehnyt Taivahan/ Maan/ Meren/ ia caicki mitä nijssä on/ ia lepäsi Seitzemändenä päivänä/ sentähden HERra hyvästisunasi Sabbathin Päiven/ ia pyhitti sen.

Neliäs Käsky.

II. Tabula.

Sinun pidä cunnioittaman sinun Isäs ia sinun Eitiäs/ senvuoxi ettäs hyvin mänestyisit/ ia olisit pitkäijälinen Maan pällä.

Wijdes Käsky.

Eij sinun pidä tappaman.

Cuudes Käsky.

Eij sinun pidä horin tekemän.

Seitzemäs Käsky.

Eij sinun pidä warastaman.

Cadheras

Cadheras Käsky.

Eij sinun pidä wärä todistusta sanoman sinun lähimäistäs vastaan.

Ydheres Käsky.

Eij sinun pidä himoitzeman sinun Lähimäises Honetta.

Kymmenes Käsky.

Eij sinun pidä himoidzeman snun Lähimäises Emändätä / Palvelia / Pijka / Nauta / Juhca / taicka mitä sinun Lähimäises oma on.

Se toinen Catechismuxen

Päcappale on Apostoliten ia nijden Christityiden vskon Tunnustoxen Artikelit eli Cappalet.

Ensimäinen Artikeli / Lomisesta.

MJnä vskon Jumalan päällen. Isän Caickiwaldiaan / Taivahan ia Maan Loian.

Toinen

Toinen Artikeli Lunastuxesta.

Ja/ Jesuxen Christuxen hänen ainoan poicans päellen meidhän HERran / ioca on sünnyt pyhästä Hengestä/ syndynyt Neidzestä Mariasta/ pünattu/ Pontius Pilatuxen alla/ Ristün naulittu/ Coletettu ia Haudattu: Alasastunut Helvettün: Colmandena päivänä ylösnousnut Colluista: Ylösastunut Taivahisen: Istuden Isän Jumalan Caickivaldian oikealle Kädellen. Sieldä on jällens tuleva Domitzeman Elävitä ia Coolluita.

Colmas Artikeli Pyhitöxest.

Minä vscon pyhän Hengen päellen. Yhden pyhän yccisen Christicyn Kürkon. Nüden pyhain yccyxen. Syndien andexi saamisen. Ei-

han

han ylösnousemisen. Ja ijancaicki-
sen Elämän. Amen.

Se colmas Catechismuxen

Päcappale on HERran Rucous.

Ensimäinen Osa.

Estpuhe.

Jsä meidhän ioca olet Taivahis.

Toinen Osa.

Seitzemän Rucousta.

1. Rucous.

Pyhitetty olcoon sinun Nimes.

2. Rucous.

Lähästulcon sinun waldacundas.

3. Rucous.

Tapahtucon sinun Tahtos nijn Maassa/ cuin Taivahas.

4. Rucous.

Anna meillen tänäpäivän / meidhänjocapäivätinen Leipäm.

5. Rucous.

Ja andeex anna meillen/ meidhän welcam. Nÿncuin mö mös audexi annamme meidhän welgolisten.

6. Rucous.

Ja älä sisälle wie meitä Kiusauxen.

7. Rucous.

Mutta päästä meitä pahasta.

Colmas Osa.

Sillä sinun on Waldacunda/ Woima/ ia Cunnia/ ÿncaickisest ÿncaickisehen.

Neliäs Osa. Rucouxen Insigli/ Amen.

Se Jeliäs Catechismuxen

Päcappale/ on se Pyhä Castensacramenti.

Marc. 16. Sanoi Jesus Opetuslapsillens.

Mängät vluos caickehen Mailmahan/ ia Saarnakat Evangelium caikille Luodhuille: Joca vsco ia tule Castetux/ se

pitä

pitä tuleman Autuax: Mutta iota eij vsco se pitä tuleman Cadotetux.

Matth. 28. Sanoi Jesus taas Opetuslapsillens.

Minulle on annettu Caicki woima Taivas ia Maassa: Mengät sijs ia oppettacat caickia Cansoia / ia Castacat heitä / Nimehen Isän / ia Poian / ia Pyhän Hengen: Ja oppettacat heitä pitämäen caickia cuin minä olen teillen käskenyt: Ja catzo minä olen teidhän tykönän iocapäivä Mailman loppuun asti.

Joh. 3. Sanoi Jesus Nicodemuxellen.

Elleij yxi tule Syndyneex Wedest ia Hengest / eij hän taida sisälle käydä Jumalan Waldacundaan: Se cuin on syndynyt Lihasta / se ombi Liha / ia se cuin on syndynyt Hengestä / se ombi Hengi.

Se wijdes Catechismuxen

Päcappale on Taivan Waldacunnan Awaimet: Rippi ia Synnin päästo.

Matth. 16. Sanoi Jesus Petarille Apostolill.

MJnä annan sinulle Taivaan Waldacunnan Avaimet: Mitä ikänäns sinä sidhot Maan päellä / sen pitä oleman sidotun Taivais:

Ja mitä ikänäns sinä päestät Maan päellä/ sen pitä oleman päestetyn Taivais.

Luc. 10. Sanoi Jesus caikille Opetuslapsille.

Joca teitä cuule / se minua cuule: Ja joca teidät ylencatzo/ se minun ylencatzo / Mutta joca minun ylencatzo / hän ylencatzo sen joca minun lähdätti.

Joh. 20. Sanoi Jesus Opetuslapsilleus ylösnousemisens jälken Coolluista.

Rauha olcon teillen: Nijncuin Isä minun lähdätti/ nijn minä mös teidät lähdätän: Coska hän nämät sanonut oli / puhalsi hän heidhän päellens ia sanoi heille: Ottacat se Pyhä Hengi/ ioillen ikänäns tee Synnit andeex annatte/ nijllen nee pitä andexi annettaman: Ja ioillen ikänäns tö ne pidhättä / nijllen nee pitä pidhettämän.

Se Cuudes Catechismuxen

Päcappale/ on Altarin taicka Jesuxen Christuxen Ruumihin ia Weren Sacramenti.

Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11.

MEidän HERra JEsus Christus sinä Önä jona hän petettijn / otti hän Leivän/ kijtti/ mursi ia annoi Opetuslapsillens ia sanoi: Ottacat.

tacat ia syökät / tämä on minun Rwmihin / ioca teidän edhestän vlosannetan / se tehkätä minun muistoxeni.

Samalmoto Ectolisen iälken / otti hän Kalkin / kijteti / annoi heille ia sanoi: Ottacat ia juocat tästä Caicki / tämä Kalki on se Vsi Testamenti minun Weressäni / ioca teidän ia monen tähden vluoswuodatetaan / Syndien andeexi andamuxi: Se tehkäte / nijn vsein cuin te juotte / minun muistoxeni.

Nämät ovat sinä Christitey Jhminen / ne Cuusi Cullaista Catechismuxen / se on / meidhän Christilisen opin Päcappalta / sitä Pyhästä Kiriasta / cuin cuzutan Biblia / vloswedetyt / iotca iocainen Christitey tietämän ia taitaman pitä / sen walan iälken cuin hän Castes wannonut on:

1. Sillä näidhen cautta tulet sinä saatetux terveliseen ia totiseen Jumalan tundoon.

2. Näiden cautta tulet sinä nijncuin Kädestä talutetux parhain ymmärtämäen ia käsittämäen caicki pyhät Saarnat / Luut / Psalmein weisut / ia muiten Jumalisten Wirten laulut / cuin Christilisis Cocouxis ymbäri Aiastaian Saarnatan / Luietan / Weisatan ia Lauletan.

3. Näidhen taidon cautta / opit sinä pahan hyvästä / ia walhen totudesta eroittaman: Pahan ia walhen poishylkämäen / hyväs ia totudes kijni rippumahan / nijncuin Apostolus manapi 1. Thes. 5. 20. & seq.

4. Nämät Cappaleet muistuetavat meillen caikillen / cuinga mö meidhän Elämän iocapäivätses catu-

mises ia caikes Jumalisudes käyttämän pitä / että mee olisim Jumalalle otoliset.

5. Näidhen cautta itzecungin Ihmisen Christilinen meno tulepi julkisex / että neckin cuin olcona Christityst Kyrkost ovat / taitavat anda meillen tämän todistuxen / että mee olem oikeat Christityt / Jumalan Lapset / ia periliset Jumalan ia Christuxen Waldacundaan.

Mingä tädhen / cucaikänäns sinä olet / Nori taicka Wanha / Köyhä eli Ricas / Mies taicka Waimo / Wapa eli Oria / ioca oikein tahdot Christityn Nime canda / ia Christuxes Jesuxes ijancaickisen Autudhen periä / pydhä nämät Cappalet oppia / näista wari ota / näitä lue ia tutki / näissä wahvana pisy / nijncuin Pyhä Hengi manapi / 1. Tim. 4. v. 15. & 16. 2. Tim. 1. v. 13. & 14. 1. Joh. 2. v. 24. & seq. Joissa Jumala Caickiwaldias Poicans Christuxen tädhen Pyhällä Hengellä meitä caickia ylösvalistacon ia wahuistacon. Amen.

Näidhän Cuuden Cappaleen päellen seuravat ensin Homen ia Ecto Luut. Toisex Benedicite, se on / Roca Luut / ia Gratias, se on / Kijtos sanat Roalda läctettäis. Jotca mös ydhen Christityn Ihmisen taitaman pitä.

Amu Rucous.

MJnä kijtän sinua minun Taivalinen Isäni / JEsuxen Christuxen sinun rackan poicas cautta / ettäs minun tänä yönä caikesta warast ia wahingosta nijn armolisesta warielut olet: Ja rucoilen sinua / ettäs mös tänäpäivänä tadhoisit minua wariella Synnistä ia caikesta pahasta:

hasta: Että sinullen caicki minun työni / ia elämäni madhais kelvata: Sillä minä annan itzeni / minun Ruumihin ia Sieluni / ia caicki tynni sinun Käsihis: Sinun Pyhä Engelis olcon minun cansani / ettei se paha Wiholinen mitäkän woima sais minun ylitzeni / Amen.

Ecto Rucous.

MJnä kiitän sinua minun Taivalinen Isäni / Jesuxen Christuxen sinun rackan poicas cautta / ettäs minua tänäpäivänä armolisest warielut olet: Ja rucoilen sinua / ettäs tahdoisit andex anda minullen caicki minun Syndini / ioissa minä wärin tehnyt olen / ia minua tänä yönä armolisesta wariella: Sillä minä annan itzeni / minun Ruumihin ia Sieluni / ia caicki tynni / sinun Käsihis: Sinun Pyhä Engelis olcoon minun cansani / ettei se paha wiholinen yctäkän woima minun ylitzen sadha mahdais / Amen.

Benedicite Roan ylitze.

CAickein Silmät odottavat sinun jälkes HERra / ia sinä annat heillen heidän Rocans oikealla Aialla: Sinä avaat sinuu lau- Pſal. 145.

pian

pian Kätes / ia rauitzet iocaisen Elävän mielen noutex: Cunnia olcon Isän ia Poian ia Pyhän Hengen / nijncuin algusta on ollut / nyt ia aina / ijancaickisesta nijn ijancaickisehen / Amen.

Sittä lue Isä meidän / ia tämä jälken noutavainen Rucous.

HERRA Jumala Taivalinen Isä / siuna meitä ia näitä sinun Lahioias / iotta mee sinun laupiasta hyvydestäs tygömme otamme: Ja anna meillen sinun Pyhä armos / että mee näitä coctulisest ia ilman sinun mieles rikosta nauttia madhasim / Jesuxen Christuxen meidhän HErram cautta / Amen.

Grattias Ruan jälken.

Pſal. 107. 107. 136. 147.

KIittäkät HERra / sillä hän on suloinen ia hänen hyvydens pisy ijancaickisehen / iocca Cankellen Lihallen Roan anda / iocca Carialleen heidän Elatoxens anda / ia Corpin poillen iotta hänen tygöns parkuvat: Eij hänellä ole mielen noude Orihin wäkewytehen / eikä tongun miehen Särihin: HERralle on mielen noudhe nijhen iotta händä pelkävät ia hänen hywyttäns odottavat. Cunnia olcon / etc.

Sittä lue Isä meidhän / ia tämä jälken nouavainen kijtos Sana ia Rucous.

Mee

MEe kijtäm sinua HERra Jumala Taivallinen Isä / Jesuxen Christuxen meidhän HERran cautta / caickein sinun hyväintöides edest / ia lijatengin näiden sinun Lahtais edest / cuin mee sinun Laupiudestas nautinuet olemma: Ja rucolem sinun Pyhä armos / että nijncuin Ruumis sen ruumilisen ravinnon hänellens ylöspitämisexi tygöns ottanut on: Madhais mös Sielu sinun pyhällä Sanallas aina wirgotetux tulla: Saman sinun rackan Poicas Jesuxen Christuxen cautta meidhän HERran Amen.

Rauhan edestä Rucous.

FAina HERra laupiast / Rauha meidhän päiwinäm / Eip ychtän liene Maanpäällä / cuin wainot aseta tainne / paidzi sinua ychtä.

Anna HErra Rauha caikillen Maacunnille.
Onni ia terveys caickille Sädyille.

Seurawat nyt ne ennen luetut Catechismuxen / Se on / sen Christilisen Opin pääcappalet. D. Martinus Lutherin vlostoimituxen cansa.

Se Ensimäinen Catechismuxen Päecappale / ovat ne Jumalan pyhä kymmenen Käsky. I.

Cuinga yxi Talon taicka Perhen Isändä pitä hänen

nen Perhellens ne Jumalan kymmenen Käsky caickein yxikerdaisemast edespaneman? Vastaus.

Ja Jumala puhui caicki nämät Sanat:

Minä olen HERRA sinun Jumalas.

Exod. 20. v. 23. Deut. 5. v. 6. 7. Psal. 81. v. 9. 10. 11.

Ensimäinen Käsky.

I. Tabula. Eij sinun pidhä muita Jumaloita pitämän minun edhesäni/ Tykönäni/ wieressäni/ rinnallani.

Mikä se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata ylitzen caickia a pelkämän b racastaman c ia hänen vscaldaman. (Luottaman eli turvaman.)

a Gen. 22. v. 12. Deut. 4. v. 10. Mal. 1. v. 6. Ps. 25. v. 12.
b Deut. 10. v. 12. Jud. 5. v. 31. ps. 31. v. 24. 1. Joh. 5. v. 3.
c 2. par. 14. v. 11. ps. 118. v. 8. 9. prov. 3. v. 5.

Toinen Käsky.

Eij sinun pidhä turhan lausuman sinun HERras Jumalas Nime: Sillä HERra eij pidhä pitämän rangaisemata sitä cuin hänen Nimens turhan mainitze.

Exod. 20. v. 7. Deut. 5. v. 11.

Mikä se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ nijn ettei mö hänen Nimens cautta a Sadattele taicka Kirole/ b Wanno/ c Noidhu/ d Walhettele taicka e Petä: Mutta caikesa hädäsä sitä fauxem hwdham/ g Rucolem/ h Kijtäm ia ylistäm.

a Levit. 24. v. 10. 11. 16. Syr. 23. v. 15. Rom. 3. v. 14. Osk. 4. v. 2.
b Levit. 19. v. 12. Syr. 23. v. 10. 11. 12. 13. 14. Jac. 5. v. 12.
c Levit. 20. v. 6. Deut. 18. v. 10. 11. 2. Reg. 1. v. 3. Act. 10. v. 19.

d Jer-

Jer. 14. v. 14. Luc. 21. v. 8. Eph. 5. v. 4.
e Mal. 1. v. 6. 7. Sam. 15. v. 7. 8. Math. 23. v. 14.
f Ps. 50. v. 15. Pro. 18. v. 10. Joel. 2. v. 32. Ps. 134. v. 18.
g. Ps. 99. v. 4. Jer. 29. v. 12. Matth. 4. v. 10. Heb. 1. v. 6. Apoc. 15. v. 7.
h Deut. 32. v. 3. 6. Ps. 105. 106. 107. 118. 138. 147. v. 7.

Colmas Käsky.

Muista ettäs pyhität Sabbathin taicka Lepopäivän.

Exod. 20. v. 8. Deut. 5. v. 12. Leuit. 26. v. 2. Neh. 13. v. 15. 19.

Cuinga palion se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ nijn etteij mee Jumalist Saarnoia/ ia hänen a Sanans ylencatzo: Mutta b pyhänä pidhäm / c mielelläm cuulem/ ia opim.

a Jer. 7. v. 13. Ezec. 33. v. 30. Luc. 14. v. 18. Heb. 2. v. 2.
b Joel. 2. v. 15. 16. Heb. 10. v. 25. Act. 16. v. 13. Coll. 3. v. 16.
c Esa. 66. v. 5. Luc. 10. v. 39. Act. 13. v. 44. Luc. 1. v. 5. Luc. 15. v. 1. 1. Cor. 14. v. 31. Joh. 8. v. 45.

Neliäs Käsky.

Sinun pitä Cunnioittaman sinun Isäs ia sinun Eitiäs/ Senpäelle/ ettäs hyvin mänestyisit/ ia olisit pitkä ijälinen Maanpäellä. II. Tabula.

Exod. 20. v. 12. Deut. 5. v. 16. Mat. 15. v. 4. Mat. 19. v. 19.

Cuin palion se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ nijn etteij mee meidhän Wanhembitam ia Herroiam a ylencatzo/ eikä wihoita: Mutta b pidhäm heitä Cunnias/ c paluelem d cuulem/ e racastam heitä/ ia pidhäm Silmäin edhes/ (taicka palion heistä pidhäm.)

a Leuit. 20. v. 9. Deut. 21. v. 18. Pro. 30. v. 17. Syr. 3. v. 1. etc.
b Mal. 1. v. 6. Tob. 4. v. 3. 4. 1. Tim. 5. v. 4. Gen. 46. v. 29.
c Gen. 45. v. 9. 10. 11. Luc. 2. v. 51. Heb. 12. v. 9.
d Pro. 6. v. 20. Eph. 6. v. 1. Col. 3. v. 20. Jer. 35. v. 18. 19.
e Syr. 7. v. 29. 30. 1. Reg. 2. v. 19. 20. 1. Reg. 19. v. 20.

Wijdes Käsky.

Eij sinun pidhä Tappaman.

Exod. 20. v. 13. Deut. 5. v. 17. Gen. 9. v. 5. 6. Math. 26. v. 51. Leuit. 24. v. 21. Pro. 28. v. 17. Gal. 5. v. 21. 1. Joh. 3. v. 15.

Mikä se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ a nijn ettei mö meidhän Lähimäisellen hänen Hengens polest mitäkän wahingota/ taicka waiva ia kipua tee: Mutta b autam ia holhom händä caikes Hengen hädhäs.

a Exod. 21. v. 18. 22. 24. Pro. 3. v. 29. Ezech. 24. v. 6. etc.
b Luc. 10. v. 30. Pro. 24. v. 11. Pro. 25. v. 21. Ex. 23. v. 4.

Cuudes Käsky.

Eij sinun pidhä Horin tekemän.

Exod. 20. v. 14. Deut. 5. v. 18. Leuit. 18. v. 20. Leuit. 20. v. 10. Pro. 5. v. 3. etc.

Mikä se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ a nijn että mee yctä pudhasta ia cunnialista Elämätä käytäme b Sanois ia Töissä/ ia että itzecukin hänen Aviopolisatans c racasta ia d cunnioitta.

a Deut. 23. v. 17. Rom. 13. v. 14. 1. Cor. 6. v. 15. etc. 1. Thess. 4. v. 4. 1. Tim. 5. v. 22.

b Eph.

b Eph. 4. v. 29. Col. 3. v. 8. Job. 31. v. 1. 9. etc. Prov. 7. v. 6. etc. Spr. 9. v. 3. etc.
c Gen. 2. v. 24. Gen. 24. v. 67. Pro. 5. v. 18. Eph. 5. v. 28. 29. Col. 3. v. 19. d Gen. 21. v. 12. Mal. 2. v. 13. 14. 15. 1. Pet. 3. v. 7. 1. Cor. 7. v. 3.

Seitzemäs Käsky.

Eij sinun pidhä Warastaman.

Exod. 20. v. 15. Deut. 5. v. 19. Rom. 15. v. 9. Levit. 19. v. 11. 13. 35. Eph. 4. v. 28.

Cuin palion se on sanottu? Vastaus.

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ nijn ettei mee meidhän Lähimäisem Raha ia Calua a poistemma b taicka wärällä caupan Calulla taicka petoxella alamme saata: Mutta olem hänelle auuliset Caluans c tallella pitämäen / ia Elatustans ennendämähen ia warielemam.

a Job. 24. v. 2. 3. Nehem. 13. v. 10. 11. Mich. 3. v. 2. 1. Reg. 21. v. 2. etc.
b Esa. 1. v. 22. Am. 8. v. 5. 6. Esa. 10. v. 1. 2. Mich. 2. v. 2. 1.
c Job. 31. v. 5. 39. Luc. 19. v. 8. Deut. 25. v. 15. Exod. 23. v. 4. Tob. 4. v. 15.

Cadhexas Käsky.

Eij sinun pidhä wärä todistosta sanoman sinun Lähimäistäs wastan.

Exod. 20. v. 16. Deut. 5. v. 20. Matth. 19. v. 18. Rom. 13. v. 9.

Mikä näidhen sanain ymmärys on?

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ nijn ettei mö meidhän Lähimäisem päellen a wärin walehtele/ b händä petä / c panettele / taicka pahoin sano-

mihin saata: Mutta meidän pitä d hänen polestans wastaman e hyvin hänest puhuman/ ia f caicki parauthen päin käendämän.

a Psal. 52. v. 4. 5. 6. 7. Pro. 19. v. 5. 9. Eph. 4. v. 25. Col. 3. v. 9.

b Prov. 20. v. 19. Prov. 25. v. 9. 1. Sam. 22. v. 9. 1. Sam. 26. v. 1.

c Leuit. 19. v. 16. Pro. 10. v. 18. Matth. 7. v. 1. Jac. 4. v. 11.

d Prov. 15. v. 4. Job. 29. v. 16. Syr. 4. v. 28. 29. Dan. 13. v. 46.

e Prov. 12. v. 14. 19. 22. 1. Sam. 16. v. 4. 5. Syr. 19. v. 7. etc.

f Exod. 1. v. 19. 20. 1. Sam. 20. v. 28. 2. Sam. 17. v. 6.

Yderäs Käsky.

Eij sinun pidhä himoidzeman sinun Lähimäises Honetta.

Exod. 20. v. 17. Deut. 5. v. 21.

Mikä näidhen Sanain ymmärys on?

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman/ nijn ettei mö a meidhän Lähimäisem perimisen taicka Honen jälken cavaluxilla seiso / taicka iongun motoisen Lain eli Oikeudhen wariolla / meidhän Caluhum ydhistä: Mutta paremin b olemma hänelle auuliset että hän omans madhais pitä ia nauttia.

a Prov. 24. v. 15. Esa. 10. v. 1. 2. Mich. 2. v. 1. 2. etc. 1. Reg. 21. v. 2.

b Jer. 5. v. 26. 27. 28. Syr. 24. v. 25. 26. Syr. 42. v. 3. Job. 31. v. 21. 22. 23.

Kymmenes Käsky.

Eij sinun pidhä himoitzeman sinun Lähimäises

mäises Emändätä / Palvelia / Palcapijsca / Nauta / Jucta / taicka mitäikänäns hänen omaans on.

Exod. 20. v. 17. Deut. 5. v. 21.

Cuinga nämät Sanat ymmärethen?

Meidhän pitä Jumalata pelkämän ia racastaman / nijn ettei mö meidhän Lähimäisen Emändätä a b Perhettä / c taicka Eläimitä / poiswäennä / poisadhista taicka wastahaikoisex tee: (Waliaista / Rakennoxista ia Aseista päestä ia rijsu:) Mutta heitä neuvocam / ia manatcam / että hö allallans pisyiste / ia wiriästi tekiste / mitä hö welcapäet ovat.

a b Prov. 2. v. 16. 17. Pro. 6. v. 21. 29. Job. 31. v. 9. Syr. 41. v. 25. 26. Syr. 41. v. 27.

c Exod. 23. v. 4. Deut. 22. v. 12.

d Eph. 5. v. 22. 1. Pet. 3. v. 1. etc. Eph. 6. v. 5. 6. 7. 1. Pet. 2. v. 18.

Päetös Jumalan Kymmenen Käskyn päellen.

Mitäst päeldiskein Jumala sanopi caikista näistä Käskyistä? Vastaus.

Näin sanopi / Exod. 20. v. 5. 6. Deut. 5. v. 9. 10.

Minä HERRA sinun Jumalas / olen yxi wäkevä kijvas Jumala / ioca etzin Jsäin ricoxet Lapsis Colmanden ia Neliänden Polven asti / nijssä cuin minua vihavat: Mutta nijllen ioica minua racastavat ia minun Käskyni pitävät / teen minä armon tuhanten saacka. (Toiwo.)

Mitä-

Mikä nätdhen Sanain ymmärdys on?

Jumala a vchkapi rangastaxens caickia niitä/ cuin nämät Käskyt ylitzekäivät: Sentädhen meidhän pitä b pelkämän hänen wihans / ia eij mitän taancaldaisi Käskyiä wastan tekemän: Mutta hän mös lupapi armon c ia caickia hyvä / caikillen nijlle / iotca nämät Käskyt pitävät: Sentädhen pitä meidhän d händä racastaman/ häneen vscaldaman / ia mielellämi tekemän hänen Käskyins jälken.

a Gen. 2. v. 17. Deut. 27. v. 26. Leuit. 26. v. 14. etc. Deut. 28. v. 15.

b Deut. 6. v. 1. 2. Deut. 8. v. 6. 19. 20. Nah. 1. v. 1. etc. Psal. 9. v. 11.

c Gen. 17. v. 1. 10. Leuit. 26. v. 3. etc. Deut. 28. v. 1. etc. Psal. 112. v. 1. etc.

d Deut. 10. v. 12. 13. Deut. 11. v. 1. etc. Psal. 125. v. 1. Jer. 17. v. 5. 7.

II. Se Toinen meidhän Catechismuxen/ taicka sen Christillisen opin Päcappale on Apostoliten ia caickein Christittyiden Vscon tunnustos.

Cuinga yxi Perhen Jändä pitä hänen Perhellens Vscon tunnustoxen Artikelit caickein yxikerdaisemast Edespaneman? Vastaus. Colmes Artikelis.

1. Articulus. Mistä se Ensimäinen Vscon Artikeli eli Cappale puhupi? Lomiseska.

Cuitka sen Ensimäisen Artikelin Sanat ovat?

Minä vscon Jumalan päellen a Jsän b Caickivaldian c Taivaan ia Maan Loian.

a Eph.

a Eph.3.v.14.15. Joh.5.v.18. Joh.10.v.36.2.Cor.1.v.
2.3.1.Pet.1.v.3.
b Job 37. v: 23. Zach: 8.v.6. Tob.13. v: 4. Eph.3. v.
20. Apoc: 15. v. 3.
c Gen: 1. v. 1. Ps.124. v.8. Esa: 37. v.16. Jer.32.v.
17. Apoc. 14. v.7.

Mikä näidhen Sanain ymmärdys on:

Minä vscon että Jumala a on lonut minun/ynnä I.
b caicki muut Londocappalet: Minulle Ruumihin ia 1.
c Sielun/ Silmät / Corvat / ia caicki Jäsenet/ Järien
ia caiken Taidhon andanut/ia wielä ylöspitä. Sijhen 2.
mös d Watteilla ia Kengillä/e Roalla ia Jomalla/Co-
dholla ia Cartanolla f Waimolla ia Lapsilla / g Pellol-
la ia Carialla/ia caikella tavaralla / caickein taruetten/
Ruumihin ravinnon / ia Hengen Einehen cansa/ run-
sasti ia iocapäivä minua murhettipi. h Caickia wastoin- 3.
käimisiä wastan minua soiele ia kätke/caikesta pahasta pe-
lasta ia wariele. i Ja nämät caicki hän tekepi/sulasta Jsä- II.
lisestä Jumalisesta hywydestä ia laupiudesta/ ilman mi-
nun ycäkän ansiottani ia kelvolisuttani. Joidhen caic- III.
kein edest k minä olen welcapä händä täydelisestä kijttä-
mäen ia ylistämän / palueleman ia cuultaneu olemaan.
Se on totisesta tosi.

a Job 10. v. 8. 9. etc. Job. 31. v. 15. Job 33. v. 4. Ps.
139.v. 14. etc. Malac. 2. v. 10.
b Job 12.v.9.10. Ps.136.v.5.etc. Neh.9.v.6. Act.14.
v. 15. Apoc.10. v.6.
c Gen: 2.v.7. Esa.42.v.5. Eccl: 12.v.7. Syr: 17.v.
5. Psal. 94. v. 9:
d Gen.3.v.21. Deut.29.v.5. Syr: 39. v.31. Math.6.
v.25.28.30.

e Matth. 6. v. 25. 26. 31. 33. Ps. 104. v. 14. 15. 1. Tim. 6. v. 17. 2. Reg. 4. v. 43.
f Gen. 2. v. 22. Pro. 19. v. 14. Gen. 1. v. 28. Ps. 127. v. 3. Gen. 48. v. 9.
g Gen. 1. v. 28. Gen. 33. v. 11. Job. 42. v. 12. Syr. 11. v. 24. Deut. 28. v. 3. 4. 5.
h Psal. v. 12 13. Gen. 48. v. 15. 17. Psal. 9. v. 1. etc. Psal. 127. v. 1. 2.
i Deut. 9. v. 4. Ps. 36. v. 6. 8. 1. Cor. 4. v. 7. 2. Sam. 7. v. 18. Gen. 3. 2. v. 10.
k Psal. 104. v. 1. etc. Ps. 107. v. 1. etc. Syr. 42. v. 15. etc. Jon. 2. v. 10. 2. Cor. 1. v. 3.

II. Se Toinen vscon tunnustoxen Artikeli. Mistä se toinen Artikeli puhupi? Ennasturesta.

Cutkasta sen Sanat ovat?

Ja/ minä vscon/ *a* Jesuxen Christuxen hänen *b* ainoan Poicans päelle/ *c* meidhän HERram. *d* Joca on sijnyt Pyhäst Hengest/ Syndynyt *e* Neidzestä Mariast/ pijnattu *f* Pontius Pilatuxen alla *g* Ristijn naulittu/ *h* Coletettu ia *i* Haudattu: *k* Alasastunut Helvettin: Colmanden päivänä/ *l* ylösnousnut Coluista/ ylösastunut *m* Taivasen. Istuden *n* Jumalan/ Isän Caickivaldiahan oikealle Kädelle: Sieldä on *o* tuleva jällens/ domitzeman *p* Eläviä ia Colluita.

a Joh. 3.

a Joh. 3. v. 15. 16. 36. Joh. 6. v. 39. Act. 10. v. 43. Act. 16. v. 31. Rom. 10. v. 11.
b Matth. 17. v. 5. Joh. 3. v. 16. 17. Act. 8. v. 37. 1. Joh. 2. v. 3. 1. Joh. 4. v. 9. etc.
c Luc. 1. v. 76. Luc. 2. v. 11. Act. 2. v. 36. Rom. 10. v. 9. 1. Cor. 12. v. 3.
d Matth. 1. v. 20. Luc. 1. v. 35. Act. 13. v. 23.
e Esa. 7. v. 14. Jer. 31. v. 22. Matth. 1. v. 21. 23. Luc. 1. v. 27. 31. 34. Luc. 2. v. 5. 6. 7.
f Matth. 27. v. 26. etc. Mar. 15. v. 15. etc. Luc. 23. v. 7. 24. etc. Joh. 19. v. 5. Act. 4. v. 27.
g Matth. 27. v. 31. 35. Act. 5. v. 30. 1. Cor. 1. v. 23. Gal. 3. v. 13. Phil. 2. v. 8.
h Matth. 27. v. 50. Luc. 23. v. 46. Rom. 5. v. 8. 1. Thess. 5. v. 10. Heb. 2. v. 9. 14.
i Esa. 53. v. 9. Matth. 27. v. 60. Joh. 19. v. 42. Act. 2. v. 29. Act. 13. v. 29.
k Psal. 16. v. 10. Act. 2. v. 27. 31. Col. 2. v. 15. Heb. 2. v. 14. 15.
l Ose: 6. v. 2. Matth. 12. v. 40. Luc. 18. v. 33. Mar. 16. v. 6. Act. 10. v. 39. 1. Cor. 15. v. 4.
m Psal. 68. v. 19. Marc. 16. v. 9. Luc: 24. v. 51. Act. 1. v. 9. Eph. 4. v. 8. 10.
n Psal. 110. v. 1. Act. 2. v. 33. 34. Eph. 1. v. 20. Heb. 10. v. 12. 13.
o Matth. 24. v. 30. Act: 1. v. 11. 1. Thess: 4. v. 16. Heb. 9. v. 28. Apoc. 1. v. 7.
p Matth. 25. v. 31. Joh. 5. v. 27. 28. Act. 10. v. 42. Act. 17. v. 31. Rom. 14. v. 9. 10. 11.

Mikä ymmärys tämän toisen Artikelin Sanain päälle on?

Minä usson/ että Jesus Christus a totinen

Jumala *b* Jsästä tjancaickisesta Syndynyt / ia mös *c* totinen Jhminen Neidzestä Mariasta syndynyt / *d* ombi minun HERRani / ioca minun cadotetun ia domitun Jhmisen on jällens lunastanut *e* jällens saanut ia woittanut caikista *f* Synnistä / *g* Colemasta *h* Perkelen wallast / eij *i* Cullal ia Hopiall / mutta hänen Pyhällä Callihilla Werelläns / *k* wiattomalla Pijnallans / ia Colemallans: Senpäellen että minun pitä coconans hänen omans oleman / ia hänen Waldacunnasans / hänen allans elämän / ia händä palueleman / tjancaickises *m* Wanhurscaudes / wiattomudes ia Autudes: Ja nijncuin *n* hän itze on Colluista ylösnosnut / eläpi ia hallitzepi tjancaickisesta. Se on totisesta tosi.

a Jer. 33. v. 16. Ose. 1. v. 7. Rom. 9. v. 5. 1. Joh. 5. v. 20.

b Joh. 1. v. 18. Joh. 3. v. 14. 16. 18. 1. Joh. 4. v. 9. Mich. 5. v. 2.

c 1. Tim. 2. v. 5. Act. 17. v. 31. Heb. 2. v. 16. Ps. 132. v. 11. Gen. 3. v. 15. Luc. 23. v. 46. Luc. 24. v. 39. Math. 4. v. 2. Math. 26. v. 38.

d Mal. 3. v. 1. Joh. 1. v. 23. Luc. 20. v. 44. Joh. 20. v. 28. Rom. 10. v. 12.

e Matth. 20. v. 28. Gal. 4. v. 5. 1. Tim. 2. v. 6. Gal. 2. v. 20.

f Matth. 1. v. 21. Joh. 1. v. 29. Heb. 1. v. 3. Col. 2. v. 13. 14. Tit. 2. v. 14.

g Esa. 25. v. 8. Ose. 13. v. 14. Joh. 5. v. 24. 2. Tim. 1. v. 10.

i Gen.

h Gen. 3. v. 15. Matth. 12. v. 29. Rom. 16. v. 20. Col. 2. v. 15. Heb. 2. v. 14.
i 1. Pet. 1. v. 18. 19. Act. 20. v. 28. 1. Cor. 6. v. 20. Apoc. 5. v. 9.
k Esa. 53. v. 6. Joh. 19. v. 4. Act. 3. v. 14. Act. 13. v. 28. 1. Pet. 2. v. 22.
l 2. Cor. 5. v. 15. Psal. 110. v. 3. 2. Pet. 1. v. 11. Heb. 12. v. v. 28. Apoc. 1. v. 5. 6.
m Luc. 1. v. 75. 1. Pet. 2. v. 24. Rom. 14. v. 17. Dan. 9. v. 24.
n Rom. 6. v. 4. 2. Cor. 13. v. 4. Psal. 45. v. 8. Dan. 7. v. 14. Apoc. 10. v. 15.

Se colmas meidhän Catechismuxen taicka sen Christilisen opin Päcappale/ on HERran Rucous. III.

Cuinga yxi perhen Jsändä pitä hänen perhellens HERran Rucouxen caickein yxikerdaisemast edespaneman? Neliäs Osas.

Ensist on yxi lyhys Espube.

Jsä meidhän ioca olet Taivahis.

Matth. 6. v. 9. Luc. 11. v. 2.

Mikä se on sanottu? Vastaus.

Jumala taheo meitä näillä Sanoilla rackasti hukutella / vscomaan / a että hän on meidhän oikea Jsäm / ia mee hänen b oikeat Lapsens / Senpäällen etä mö rochkeasti / c ia caiken vscalluxen cansa händä rucoelism / nijncuin rackat Lapset / heidän racasta Jsäns.

a Matth. 6. v. 4. 14. 26. 32. Matth. 23. v. 9. Joh. 20. v. 17. 1. Cor. 8. 6. 2. Thess. 2. v. 16.

b Matth. 5. v. 45. Joh. 1. v. 2. 2. Cor. 6. v. 18. Rom. 8. v. 16. 17. 1. Joh. 3. v. 1. 2.

c Rom. 8. v. 15. Gal. 4. v. 6. Eph. 3. 12. 14. 15. Psal. 103. v. 13. Matth. 7. v. 11.

Toinen Osa on Seitzemän Kucousta.

Ensimäinen Kucous.

Pyhitetyx tulcon sinun Nimes.

Matth. v. 9. Luc. 11. v. 2.

Mikä se on sanotu? Vastaus.

a Jumalan Nimi on tosin idzestäns Pyhä: Mutta mö rucoelem tässä Rucouxes / että b se mös meidhän tykönäm pyhitetyx tulis.

a Psal. 99. v. 33. Psal. 105. v. 3. Psal. 111. v. 9. Ezec. 39. v. 7. Luc. 1. v. 49.

b Mich. 7. v. 14. Psal. 67. v. 2. 3. Psal. 80. v. 15. 16. Psal. 11. v. 25.

Cuinga se tapahtu? Vastaus.

Costa Jumalan Sana a selkiästi ia puhtasti opetetux tule / ia mö mös pyhästi / nijncuin Jumalan Lasten tule / b sen jälken elän: Siihen auta meitä rakas Isä Taivahis: Mutta ioca toisin opetta ia elä / cuin Jumalan Sana opetta / se häväise meidhän seasam Jumalan Nimen: Siitä wariele meitä Taivalinen Isä.

a Joh. 17. v. 6. 11. 26. Malach. 1. v. 11. Exod. 20. v. 24. Psal. 67. v. 1. Psal. 76. v. 2.

b Matth. 5. v. 16. 1. Pet. 1. v. 14. 15. 16. 1. Pet. 2. v. 12. 2. Tim. 2. v. 19. Phil. 1. v. 27. 1. Thess. 2. v. 11. 12

c Num.

e Num. 20. v. 12. Esa. 52. v. 5. Ezech. 36. v. 20. 23. Ezec. 43. v. 8. Rom. 2. v. 24.

Toinen Rucous.

Lähäs tulcon sinun Waldacundas.

Matth. 6. v. 9. Luc. 11. v. 2.

Mikä se on sanoxen? Vastaus.

a Jumalan Waldacunda tule kyllä idzeständ/ ilman meidhän Rucoustam: Mutta mö rucoelem tässä Rucouxes / b että se mös meidhän tygöm tulis.

a Psal. 110. v. 2. Dan. 2. v. 44. Dan. 7. v. 14. 27. Marc. 1. v. 15. Luc. 1. v. 33. Luc. 11. v. 20.

b Luc. 10. v. 9. Luc. 12. v. 32. Luc. 13. v. 29. Eph. 2. v. 12. 13. Heb. 12. v. 28. Apoc. 22. v. 20.

Cuinga se tapahxen? Vastaus.

a Coska se Taivalinen Isä meillen hänen Pyhän Hengens anda / että b meè hänen Pyhän Sanans / hänen armons caueta vscomme / ia Jumalisesta c eläm/ täällä Aialisesta / ia d siellä ijaucaickisesta.

a Rom. 14. v. 17. 1. Thess: 4. v. 8. Joh. 14. v. 16. 17. 26. Ephes. 3. v. 16. 2. Tim. 1. v. 13. 14. Tit. 3. v. 5. 6.

b Psalm 143. v. 10. Ezech: 36. v. 26. 27. Rom. 15. v. 18. 19. Psalm 51. v. 12. Act. 16. v. 14.

c Rom. 8. vers. 11. 13. 14. Gal: 5. v. 16. 22. 1. Cor: 3. v. 16. 17. 1. Cor. 6. v. 9. 10. 19. Phil. 1. v. 10. 11.

d Matth:

d Matth. 25. v. 34. Luc. 22. v. 30. Joh. 17. v. 24. 1. Cor. 15. v. 50. 1. Thess. 4. v. 16. 17.

Colmas Kucous.

Tapahtukon sinun Tahtos nijn Maan päällä cuin Taivahas.

Matth. 6. v. 10. Luc. 11. v. 2.

Cuinga palio se on sanottu? Vastaus.

a Jumalan hyvä armolinen tahto / tapahtu kyllä paidzi meidhän rucoustam: Mutta mö rucoelem / tällä rucouxella että b se mös meidhän tykönäm tapahduis.

a Psal. 135. v. 6. Dan. 4. v. 32. Eccl. 2. v. 15. Esa. 14. v. 27. Esa. 46. v. 10.

b Joh. 6. v. 39. 1. Joh. 3. v. 23. Psalm 27. v. 8. 1. Thess. 4. v. 3. 1. Pet. 4. v. 2. 3.

Cuingast se tapahtupi? Vastaus.

Coska Jumala a caiken pahan ncuvon tahdon ia aigoturen särke ia estä / iotca meidhän eij salli Jumalan Nime pyhittä / eikä hänen Waldacundans meidhän tygöm tulla / nijncuin b on Perkeleen / Mailman / ia meidhän Liham tahto: Mutta coska hän wahuista ia kijndiästi pitä meitä hänen Sanassans ia Vscos / hamaan meidhän loppuun saacka. Tämä on hänen armolinen ia hyvä tahtons.

a Esa. 8. v. 10. 1. Cor. 1. v. 19. Ps. 83. v. 2. 4. 5. 1. Joh. 3. v. 8. Psal. 33. v. 11.

b Zach. 3. v. 2. 3. Apoj. 12. v. 9. Eph. 2. v. 2. Joh. 1. v. 10. Joh. 15. v. 19. Joh. 16. v. 33. Joh. 17. v. 14. Rom. 8. v. 7. 2. Cor. 10. v. 5. 1. Pet. 2. v. 11. Luc. 8. v. 12. 13. 14.

c Heb. 13. 21. Phil. 1. v. 6. Joh. 17. v. 15. 17. 2. Cor. 1. v. 8. Thess. 3. v. 12. 13. 2. Thess. 3. v. 3.

Nelias

Neliäs Rucous.

Anna meillen tänäpäiwänä/ meidhän iocapäiwäinen Leipäm.

Matth. 6. v. 11. Luc. 11. v. 3.

Cuinga palio se on sanottu? Vastaus.

Jumala kyllä anda iocapäiwäisen Leiwän ilman meidhän Rucoustam caikillen / a pahoillengi Jhmisillen: Mutta mee rucoelem tässä Rucouxes / että hän andais meidhän b sen ymmärtä/ ia meidhän iocapäiwäisen Leipäm/kiitoxen cansa wastan otta.

a Psal. 17. v. 14. Psal. 73. v. 12. Psal. 144. v. 12. etc. Matth. 5. v. 45. Act. 14. v. 17. Job. 21. v. 7. Jer: 12. v. 1.

b Deut: 8. v. 10. Psal. 107. v. 1. etc. Hose: 2. v. 8. 1. Tim: 4. v. 4. Act. 17. v. 35. Ps. 147. v. 1. etc.

Mikä iocapäiwäinen Leipä cuzutan? Vastaus.

a Caicki cuin Ruumin ravinnoxi ia ylöspitämisexi tule/ nijncuin on Roca/ Joma/ Waatteet/ Kengät / Hone/ Cartano/ Peldo/ Caria/ Raha ia Tavara/ toimelinen Puolisa/ toimeliset Lapset/ toimeliset Palveliat/ toimelinen ia hurscas Esiwalda/ hyvä hallitus / coculinen ia carpelinen Jlma eli Sää/ Rauha/ Terveys/ hyvät Tavat/ Cunnialinen meno/ (Cunnia) hyvät ystävät/ vscoliset kylän miehet/ ia muita sen caldaista.

a Gen: 3. v. 19. Psal. 128. v. 2. 2. Sam. 9. v. 7. Esa. 4. v. 1. Esa: 30. v. 20. Jer: 52. v. 33. Prov. 31. v. 20. Matth: 5. v. 25. 30. 32. Psal. 104. v. 15. Psal. 132. v. 15. Prov: 30. v. 8. Luc. 26. v. 3. Deut: 28. v. 1. etc.

Wijdes Rucous.

Ja anderi anna meillen meidhän Welcam-

me/ nijncuiu mö andexi annamme meidhän Welgolistem. Math. 6. v. 12. Luc. 11. v. 4.

Matth. 6. v. 12. Luc. 11. v. 4.

Cuin palio se on sanottu? Vastaus.

Me anomme tässä Rucouxes/ että meidhän Tailinen Isän/ a eij tahdois cadzo meidhän Syndim päällen/ ia nijden tähden taancaldaiset Rucouxet poishyliätä: (Sellä eij mee ensingän ole kelvoliset saaman nijtä cuin anome/ emme mös ole ansaineet.) Mutta että b hän tadhois caickia nijtä meillen armostans anda: Sillä mee iocapäivä palion Syndiä teem/ ia sulan rangastoxen hywin ansaitzem: Nijn mee d tahdomme totisesta sitä wastan mös Sydämestäm andexi anda/ ia miellellän hyvä tehdä nijden iotca meitä vastan rickovat.

a Job. 9. v. 2. 3. Psal. 130. v. 34. Psal. 103. v. 8. 14. Psal. 143. v. Esa. 64. v. 6. 9.
b Psal. 32. v. 5. 6. Psal. 51. v. 3. Ps. 79. v. 9. Ps. 103. v. 7. Dan. 9. v. 18. 19. Luc. 18. v. 13.
c Exod. 34. v. 7. 1. Reg. 8. v. 46. Eccl. 7. v. 21. Jac. 3. v. 2. Prov. 24. v. 16. 1. Joh. 1. v. 8.
d Matth. 5. v. 25. Matth. 6. v. 14. 15. Matth. 18. v. 21. 22. etc. Eph. 4. v. 26. Col. 3. v. 13. Syr. 28. v. 2. etc.

Cuudes Rucous.

Ja älä sisälle wie meitä Kiusauxen.

Matth. 6. v. 13. Luc. 11. v. 4.

Cuin palio se on Sanottu? Vastaus.

Jumala a tosin eij ketänä kiusa; Mutta mö rucoelem

coelem eäsä Rucouxes / että hän itze tadhois b meitä wariella ia ylöspitä / ettei c Perkele / d Mailma / ia meidhän e oma Liham / meitä petäis ia wiettäis Epävscon / Epälyxeen / ia muihin suurihin Wikoin ia rascain Syndijn: Ja ios mö heildä kiusatux tulem / että f mee cuitengi wijmen heidhät woittasim / ia woiton pidhäisim.

a Jac. 1. v. 13. Syr. 15. v. 11. 12. 13. Zeph. 3. v. 5. 1. Joh. 2. v. 16. Esa. 65. v. 12. Joh. 8. v. 44.

b Luc. 22. v. 32. Joh. 17. v. 15. Rom. 8. v. 31. 2. Cor. 12. v. 9. 2. Thess: 3. v. 4. 1. Pet. 5. v. 10. 2. Pet. 2. v. 9.

c 1. Reg. 22. v. 22. Matth. 4. v. 1. 3. Matth. 13. v. 27. 28. Luc: 22. v. 31. Joh: 13. v. 2. 27. Act. 5. v. 3. 1. Cor: 7. v. 5. 2. Cor: 11. v. 3. 2. Cor: 4. v. 4. Eph: 6. v. 12. 1. Thess: 3. v. 5. 2. Thess: 2. v. 8. 9. 1. Tim: 4. v. 1. 1. Pet. 5. v. 10. Apoc: 12. v. 9. etc.

d Gen: 39. v. 12. Matth. 27. v. 43. Sap. 4. v. 11. 12. Jos: 23. v. 12. 13. Syr: 13. v. 1. Prov. 4. v. 14. Prov. 1. v. 10. etc.

e Rom: 8. v. 7. Gal: 5. v. 17. 1. Joh. 2. v. 16. Jac. 1. v. 14. Pro. 16. v. 25.

f Eph. 6. v. 11. 13. 1. Joh. 2. v. 13. 14. 1. Tim: 1. v. 19. 1. Joh. 5. v. 4. 5. 18. Apoc. 21. v. 7.

Seitzemäs Rucous.

Mutta päestä meitä pahasta.

Matth. 6. v. 13. Luc. 11. v. 4.

Mee rucolem tässä Rucouxes nijnenin päldistein taicka Summittain / että a meidhän Jsäm ioca Taivahas on / päestäis ia wapadhais meitä caikesta Ruumihin / Sielun / Tavaran ia Cunnian pahasta: b Ja wijmen cosca meidhän hetkem tule / andais c meille ydhen autuan lopun / ia armolisesta tästä surkeudhen alhosta tygöns otteais Taivasen.

a 1. Thess: 1. v. 10. Ps. 34. v. 5. 6. 7. 20. 22. Ps. 71. v. 1. etc. Psal. 91. v. 1. etc. Rom. 7. v. 24. 25. Ps. 41. v. 2. etc. Ps. 57. v. 3. etc. 2. Cor. 1. v. 10.

b Job 14. v. 5. Ps. 39. v. 5. Ps. 139. v. 16. Syr: 17. v. 3. Syr: 37. v. 28.

c 1. Reg: 19. v. 4. Ps. 31. v. 6. Act: 7. v. 59. 2. Tim: 4. v. 6. 18. Luc: 2. v. 29.

Se colmas Osa HErran Rucouxes ovat ne syytä / mingä tädhen meidhän Taivalinen Jsäm meitä cuuleman pitä.

Sillä sinun on Waldacunda / Woima ia Cunnia / ijancaickisesta.

Matth. 6. v. 13. 2. Par. 20. v. 6. 1. Tim: 6. v. 15. 16. Apoc: 5. v. 13. Apoc: 7. v. 12. Apoc: 12. v. 10. Psal. 22. v. 29. 1. Pet: 5. v. 11. 1. Pet: 4. v. 11. Ps. 135. v. 6. Ps. 145. v. 11. 13. Ps. 115. v. 3. 16. Dan: 7. v. 14. Syr: 43. v. 1. Sec: 2.

1. Sinun on Waldacunda.

Se on / caicki Waldacunnat Taivas ia Maanpäällä ovat sinun / sinä olet yxinäns meidhän Cuningam ia HErram: Sentähden cuule ia auta meitä sinun Köyhiä alemaistas.

2. Sinun on Woima.

Se on / sinä yxinäns olet Caickivaldias Cuningas / ja HEr-

ia HERra caickein HErrain ylitze / ionga Kädes caicki ovat / Taivahas ia Maas / sinullen eij ole mitänä madhotoindt / sinä teet mitäs tahdot: Sentädhen sinä taidat autta meitä / ia anda meillen mitä mö sinulda anomme.

3. Sinun on Cunnia.

Se on / sinä yxinäns olet se / iollen caicki Ylistos / Kijtos / Cunnia ia Kerskaminen tule / iotca caicki tyynni / mö racas Jsä olemma welcapäät sinullen osottamon / coscas meitä cuulet ia autat.

4. Jjancaickisesta.

Se on / Jhmisilläkin tämän Maan päällä / on Waldacunda / Woima ia Cunnia / waan caicki catovaiset: Mutta sinulla racas Jsä ovat caicki ijancaickiset. Sentähden mö sinua ainoata rucoilem / ia emme yctäkän mwta Taivas eli Maan päälle.

Neliäs Osa HErran Rucouxes / on Rucouxen Insigill.

Amen. 2. Cor: 1. v. 20. Apoc: 22.

Vers. 20.

Cuin palio se on Sanotu? Vastaus.

Että minun pitä oleman a wissin sen päällen / että b taancaldaiset Rucouxet ovat sillen Taivalisellen Jsällen otoliset / c ia hänelä cuultut. Sillä hän itze on meitä käskenyt / taalla tavalla d rucoeleman / e ia luvanut / että hän meitä cuulla tahto / Amen / Amen / Se on nijn palio Sanotu / f Ja / Ja. Nämät pitä näin tapahtuman.

a Matth: 21. v. 22. 1. Tim: 2. v. 8. Heb: 4. v. 16. 1. Joh: 5. v. 14. Jac: 1. v. 6. 7.

b Psal. 10. v. 17. Psal. 69. v. 32. 33. Ps. 141. v. 2. Act. 10. v. 4. Apoc. 5. v. 8.

c Psal. 3. v. 5. Psal. 18. v. 7. Psal. 102. v. 18. Psal. 118. v. 9. Psal. 120. v. 1.
d Psal. 27. v. 8. Psal. 91. v. 15. Luc. 21. v. 36. Col. 4. v. 3. 1. Thess. 5. v. 17.
e Psal. 50. v. 15. Matth. 21. v. 22. Luc. 11. v. 10. Joh. 14. v. 13. Joh. 16. v. 23.
f 2. Cor: 1. v. 20. Psal. 33. v. 4. Esa. 65. v. 24. Heb. 2. v. 3.

Se Neliäs Catechismuxen taicka sen Christilisen opin Päätappale on se Pyhä Casten Sacramenti.

Cuinga yxi Perhen Jsändä pitä hänen Perhellens Casten Sacramentein / caickein yxikerdaisemast edespaneman? Vastaus.

Neliäs Kyssymisis.

I.

Mitä Caste on? Vastaus.

Caste on eij ainoastans a pallias Wesi: Mutta yxi sencaldainen Wesi iota on Jumalan b Käskyn sulietu / ia Jumalan Sanan cansa Wahuistettu ia Jusiglattu.

a Joh. 3. v. 5. Tit. 3. v. 5. b Eph. 5. v. 26.

Cuckast ne Jumalan Käskyn sanat ouat? Vastaus.

Cussa meidhän Herra Jesus Christus Mattheuxen wijmeses lugus / Matth. 28. v. 19. sanopi: Mengät yluos caickein Mailman / ia opettacat caickia

paranoita

tanoita / ia Castacat heitä / Nimehen Isän ia Poian ia Pyhän Hengen.

II.

Mitä hyvä Caste onoa ia matkan saatta?

Vastaus.

Caste waikutcapi / a Syndien andexi saamisen / wapahta Colemast / ia Perkelestä / ia andapi b isancaickisen Autuuden / caikillen nijllen iotca Vscovat / nijncuin Jumalan Sanat ia Lupauxet käivät.

a Ezech: 36. v. 25. Zach: 13. v. 1. Act. 2. v. 38. Eph. 5. v. 26. 27. Act: 22. v. 16. Col. 2. v. 11. 12. 13.

b Tit. 3. v. 5. 1. Pet. 5. v. 20. 21. Joh. 3. v. 5. Rom. 6. v. 3. 4. Marc. 16. v. 16.

Cutka ne sencaldaiset Jumalan Sanat ia Lupauxet ovat?

Ne cuin meidhän HERra JEsus CHristus / Pyhän Marcuxen wijmeses lugus / Marc. 16. v. 16. puhupi:

Joca Vsco ia Castetux tule / se pitä tuleman Autuaxi: Mutta ioca eij Vsco / se pitä tuleman Cadotetux.

III.

Cuinga West taita nijn suuret Cappaleet matkan saatta? Vastaus.

West a tosin sitä eij tee / wan Jumalan Sana / ioca Weden cansa ia Weden tykönä on / ia b Vsco ioca sencaldaisen Jumalan Sanan wedessä taicka wetehen yhdistetyn Vscopi: Sillä west ilman Jumalan sanata / on palias West / ia eij Caste: Mutta Jumalan Sanan cansa / on se Caste / Se on / armo täynäns / Elämän

män West / ia vdhen Syndymisen peso pyhäs Henges/ nijncuin Pyhä Paulus sanopi / Tit: 3. v. 6. 7. Sen vden Syndymisen peson ia pyhän Hengen vdistuxen cautta/ ionga hän meidhän päällem runsasti vlosuodattanut on Jesuxen Christuxen meidhän Wapahtaian cautta/ wapahti hän meitä: Senpäellen/ että mö wanhurscat olisim hänen armons cautta/ ia perilisset / sijhen ijancaicki-sehen Elämähän/ toivon jälken: Se on totisesta tosi.

a Eph: 5. v. 26. b Marc: 16. v. 16. Joh: 3. v. 5. 16. Act: 15. v. 9. Col: 2. v. 12. Heb: 16. v. 22. Heb: 11. v. 6.

IV.

Mitä taancaldainen Wedel castaminen / taicka Wetehen vpottaminen merkitze?

Vastaus.

a Se merkitze että se wanha Adam ioca wielä meissä on/ pitä iocapäiväisen catumisen ia parannoxen cautta vpotettaman ia colectettaman caickein Syndein ia pahain himoin cansa: Ja iällens iocapäivä vircoman/ ia ylösnouseman yx vsi Jhminen/ ionga wanhurscaudes ia pyhydes Jumalan edes/ ijancaicki-sesti elämän pitä.

a Rom: 5. v. 5. 6. 7. 11. 12. 13. 2. Cor: 7. v. 1. Gal. 3. v. 27. Gal: 5. v. 24. Col: 2. v. 11. 12. Eph: 4. v. 22. 23. 24. Eph: 5. v. 26. 27. Col: 3. v. 1. 9. 10.

Cussa se Kirioitettu on? Vastaus.

a Pyhä Paulus Romareiten tygö Cap. 6. v. 3. 4. näin sano: Mee olem ynnä Christuxen cansa/ Casten cautta haudatut Colemahan / että nijncuin Christus on Coolluist ylösherätetty Isän cunnian cautta; Nijn pitä mös meidhän vdes elämäs waeldaman.

a Rom. 6. v. 3. 4. Col: 2. v. 11. 12.

Se

Se Wijdes Catechismuxen eli sen Christelisen opin Pääcappale on:

Taivan Waldacunnan Avaimista: Ripistäia Synnin päästöstä.

Cuinga yx Perhen Isändä pitä hänen Perhettäns Taivan Waldacunnan Avaimista/ caickein yxikerdaisemast opettaman? Vastaus.

Neliäs Kysymises edespaneman.

I.

Mitkä ovat Taivan Waldacunnan Avaimet? Vastaus.

Taivan Waldacunnan Avaimet ovat se woima/ ionga meidhän HERra JEsus Christus Maan päällä Evangeliumis on asettanut/ catuvaisillen Syndisillen Synnit päestettä/ catomattomillen Synnit pidettä/ nijucuin Christuxen Sanat käivät.

Cutka ne Christuxen Sanat ovat? Vastaus.

Cu ssa meidhän HERra Jesus Christus sanopi/ Johannexen tykönä/ Cap. 20.v.23.

Ottacat se Pyhä Hengi/ ioillen ikänäns tee Synnit andexi annatte/ nijllen ne pitä andexi annettaman: Ja ioillen ikänäns tee ne pidättä/ nijllen ne pitä pidettämän.

II.

Mihin nämät Avaimet ovat tarpeliset/ taicka miä hyödyttävät? Vastaus.

Sen nämät Sanat tietäväx tekevät:

Joillen ikänäns tee Synnit andexi annatte nijllen ne pitä andexi annettaman.

Nimittäin/ että vscovaisillen Syndin andexi andamus/Jesuxen Christuxen Nimehen/hänen Cokemallans ia Werellens saatu/omistetaan/että Vsco vahuistetux/ ia tundo wissix ia levolisex saatetux tulis: Sillä vsco seurapi Rauha Sydämes/sittä cuin Synnit ovat andex annetut.

III.

Cuinga taitapi yx Ihminen Synnit andex anda?

Vastaus.

Ihminen tosin sitä eij tee / nijncuin Ihminen idzesteäns/wan hänen wirkans polest/Christuxen Käskyn iälken/nijncuin nämät Sanat soivat: Joillen ikänäns tee Synnit andexi annatte/nijllen ne pitä andexi annettaman: Sillä nijncuin Ihmisen Poialla on voima Maanpäellä Synnit andexi anda / nijn hän sensaman voiman on Evangeliumin Saarna wirassa asetcanut/ cussa hän sanopi: Nijncuin Isä minun lähdäti/ nijn minä mös teidät lähdätän/Joh. 20. v. 21. Ja taas/ Joca teitä cuule se minua cuule/ Luc. 10. v. 16.

IV.

Cuillenga Synnit pitä andexi annettaman?

Vastaus.

Nijllen cuin ydhes oikeas käändymises Syndins cunnustavat/ ia yhden nöyrän ia vscovaisen Sydämen cansa/ JEsuxen CHristuxen cautta / Armo ia Lohdutusta anovat: Nijncuin HERRA CHristus sanopi sillen Halvatullen / Matth. 9. v. 2. Luc. 5. v. 20. Marc. 2. v. 5.

Ole

Ole hyväs turvas Poican/ sinulle olcon syndis anderi annetut: Ja sillen murheliselle Syndiselle Waimollen/ Luc. 7. v. 49. Sinullen ovat Synnit anderi annetut/ sinun vscos on sinun wapahaxi tehnyt/ mäne rauhas.

Cuillen Synnit pitä pidettämän? Vastaus.

Caikillen catumattomillen ia vscomattomillen/ ioca Synnis vastahakoisest pisyvät/ ia caicki Jumaliset neuvomiset ylencatzovat: Nijncuin Christus opetta/ Matth. 18. v. 15. etc. Jos sinun Welies rickopi sinua vastan/ nijn mäne ia nuheele händä sinun keskenäs ia hänen yxistäns: Jos hän sinua cuulepi/ nijn sinä olet voittanut sinun Welies: Wan ios eij hän sinua cuule/ nijn ota wielä yxi taicka kaxi cansas/ Senpäällen että cahden eli colmen todistaian suussa pitä caicki Asiat seisoman: Jos eij hän nijtä cuule/ nijn sano Seuracunnallen/ elleij hän Seuracunda cuule/ nijn pidä händä Pacanan ia Publicanin edestä: Totisesta sanon minä teillen/ mitä ikänäns tee sidotta Maanpäällä/ se pitä oleman sidottu Taivahas.

Se Toinen Osa tässä wijdennes Catechismuxen Pääcappales on/ Ripistä ia Synnin päästöstä. II.

JOilla yx Syndinen Ihminen cuin Casten lijton Jumalan cansa tehdyn on rickonut/ sijnä että

hän Perkelen haukutoxest/ Mailman pahast Estimerkist/ ia oman Lihans heickoudest / on Syndijn langenut/ iällens ylösoietaan / lohdutetan ia vahuistetan / ettei hän Epälyxen langeis Jumalan armosta ia laupiudest/ van yhden vahvan vscalluxen cansa Christuxen päällen turvast Jumalahan / ia hänen tykönäns löydäis ia sais armon ia Syndein anderfamisen / Jumalan oman lupauxen iälken/ Ezec.18.v.23.& Cap.33.v.11.

Mikästä Rippi on? Vastaus.

Rippi on yx puhe/ cuin yx Syndinen Ihminen/ pitä taicka yxistäns Jumalan cansa/ taicka cosca hän sitä pyhä ia callista Jesuxen Christuxen Rwnihin ia Weren Sacramenti nauttia tahto / pitä Ripisäns cansa/

I. iossa hän ensin yhdest murhella särtetyst Sydämest candapi itze päällens / tunnustaden hänens Syndisex/ Esa. 66. v. 2. Psal.51.v.19. Psal.32.v.5. Psal. 51.v.7. 1. Joh. 1. v. 8. & 9. L. 19. v. 2. L. 18. v. 13. 14. L. 15. v. 17. L. 7. v. 37. & seq.

II. Toisex/ yhdest vscovaisest Sydämest/ keriäpi Ripisäldä Jumalan Sanast lohdutost ia Syndiens anderi Christuxen ansion tähden/ Jer. 5. v. 3. Heb: 11. v. 6. Marc. 5. v. 36. Sanoi Jesus sillen Synagogan Päämiehellen/ älä pelkä/ waivon vsco.

III. Colmanex / aiko ia lupapi totisesta poislopua endisistä Synnistä / ia Elämäns paranda tästedes: Psal. 51. v. 12. Eph. 4. v. 25. & seq. Eph: 5. v. 5. Coll: 3. v. 5. & seq. Sillä eij enä tehdä sitä paha / cuin ennen on tullut tehdyx/ on paras parannos.

Näissä Colmes Cappales yx oikea carnmus seiso.

Cuingast sinun pitä sanoman coscas Ripisän ethen astut/ ioca Jumalan sias on? Vastaus.

Racas

Racas Cunnialliinen Herra / minä rucoelen teitä Christuxen tähden / että tee cuulistetta minun Rippini / ia Jumalan poleſt pääſtäſtetä minua minun Synniſtäni. Tähän Rippiſä vaſtapi: Sano ſinun Rippis.

MInä Vaivainen Ihminen tunnuſtan Jumalan / ia teidän hänen Palvelians edes / että minä periſynnis ia Jumalan wihas ſijnnyt ia ſyndynyt olen / ia että minä Jumalan Käſkyia vaſtan / vſein ia paljon Syndiä tehnyt olen / pahoilla aiatoxilla / Sanoilla ia töillä / iota minä Sydämeſtäni pahaſtun ia cadhun: Sentähden minä rucoelen Chriſtuxen tähden / että tee minullen Jumalan ſias / ſen pyhän Ripin iulgiſta tahdoſit / ia Jeſuxen Chriſtuxen Awnihin ia Weren Sacramentin / minun vſconi vahviſtoxex / minullen iaka: Sillä minä vſcon / että caicki minun Syndini Chriſtuxen Weres ia Colemas / ovat ſovitetut ia maxetut: Minä tahdon täſtedes minuni paranda: Ja toimelinen olla: Sijhen minullen Jumala Chriſtuxen cautta hänen armons ia pyhän Hengens lainatkon / Amen. I. II. III.

Ala forma confitendi, I. P. F.

MInä Vaivainen Syndinen Ihminen / tunnuſtan Jumalan minun Loiani / ia ſinun edeſäs / Cunnialinen Ripiſä / ioca Chriſtuxen ſias täſſä Seuracunnas olet / että minä Synnis ia Riettaudes / ſijnnyt ia ſyndynyt olen: Ja wielä ſittäkin ylitze caiken minun ikäni / hamaſta Lapſudeſt / nijn tähän päivän aſti / monda hirmuiſta ia häpiäliſtä Syndiä / ſekä iulki että ſala / pahoilla aiatoxillani / puhellani ia töillänj caickia Jumalan pyhiä Käſkyiä waſtan tehnyt olen: Joiden

tähden minä tieden minuni ansainehen / Jumalan wihan / aialiset rangastoxet ia ijancaickisen Cadotuxen / ellen minä armoia saa nautcia: Mingä tähden pakenen minä / murhelisen Sydämen / mutta cuitengin ydhen wahvan vscalluxen cansa / Christuxen minun Lunastaiani ia wäliniheni eygö / rucoellen nöyräst ia vscowaisesta sydämest / että hän Jsäns wihan leppytäis / ia minun hänen ystäväxens iällens saattais: Mutta sinulda racas Rip-Jsä minä rucoelen / ettäs minun Jumalan polest Christuxen Käskyn iälken päästäiste Synnistäni ia wäryden andex andaiste: Ja salliste minun mänemähän nauitzemahan ia eygön ottaman / Christuxen Ruumista ia Wertä sijnä pyhäs Altarin Sacramentis / minun heikon Vsconi wahuistoxexi / ia häuen Pijnans ia Colemans muistoxi: Minä lupan ia tahdon Jumalan mielen ia Käskyn iälken / minun Elämän parata ia oienda: Sijhen minua auttakon ia wahuistacon / se Pyhä Colminaisuus / Jsä / Poica ia Pyhä Hengi / ionga olcon kijtos ia cunnia / ijancaickisesta nijn ijancaickisen / Amen.

Tertia forma.

O Vnnialinen Herra / minä tunnustan Jumalan ia teidhän edesän / että minä olen rickonut caickia Jumalan Käskyiä wastan / Aiatuxilla / Sanoilla ia Töillä / mingä tädhen minä tiedhen / minuni olevan ansainecn / Jumalan wihan Hirmuisen rangastuxen / aialisen Coleman ia ijancaickisen cadotuxen / ios Jumalan nijn pidhäis rangaiseman minna / cuin häuen cova oikeutens waati / ia minä minun Synnilläni olen ansainut: Mutta että minä tiedhen / että HERra Jumala eij ano sen Syndisen colemata / vaan tahto / että se Jumalatoin pitä käendämän itzens hänen Jnmalattomasta

menostans

menostans ia elämän. Ombi mös lahianut meillen hänen ainoan Poicans wijsaudexi / wanhurscauden / Pyhyden ia lunastuxen: Ja asettanut hänen armon Stolix meille / hänen pyhässä Weresäns. Sentädhen on minulla nyt wapa tygö turvaus / elämän ainoan Armonstolin / ia wapahtaian Jesuxen Christuxen tygö / iossa Jumala meidhän racas Taivalinen Isä on luvanut meillä caickein meidhän Syndiein armolisen andeex saamisen / sen ijancaickisen elämän ia caiken autudhen. Minä anon mös saadaxeni HERran JEsuxen Christuxen Pyhän Ruumihin ia Weren corkeasti kelnolista Sacramenti / senpäelle että minulla madhais olla yxi wissi panti ia insiglaus / että caicki minun Syndini ovat minulle totisesta andexi annetut Christuxes Jesuxes. Minä Inpan mös että minä tahdon tästälähin paranda minun elämäni / ia Sydämelisestä rucoella Jumalata / että hän minua armolisesta hallitseis ia iodhattais hänen Pyhällä Hengellän / nijn että caicki minun töni / puheni ia menoni / madhaiste tulla hänen pyhälle Nimellens cunniaxi / sillen Christilisellen Kijrkolle palueluxex / ia minun tarvitzevaisellen lähimäiselleni hyväxi ia parhaxi / Amen.

Ezec. 33.
1. Cor. 1.
Rom. 3.

Taancaldaisen tunnustoxen päällen Rip Isä wasta ia Sano:

Jumala olcon sinulle armolinen ia wahvistacon sinun Vscos.

Vel Sic.

Se caickiwaldias ijancaickinen Jumala / hänen suuren hyvydens tädhen / olcon sinullen armolinen ia laupias / ia hänen poicans Jesuxen Christuxen caickein Pyhimän pijnan ia coleman Anston tähden / andexi audacon caicki sinun Syndis / sinua vscos wahvistacon / ia mös Pyhän Hengen woiman sinullen lainatkon / parata sinun Elämätäs / Amen.

Muuta-

Muutamat Christeliset kysymiset / nijllen iotca ensin Riyillä / ia sittä Sacramentillä käydä tahtovat / edespandavat ynnä wastauxen cansa.

1. Tunnecos totisesta sinus Syndisex?

Ja / minä tunnen ia tunnustan / että minä yxi suuri Syndinen olen. Psal. 32. v. 5. HERra minä tunnustan minun Syndini / ia enn peitä minun pahatecoani / sillä cosca minä tadhoin sitä waiketa / muserduit minun Luuni: Minä sanoin / minä tadhon tunnusta HERralle minun ylitzekäymiseni.

2. Mistäs sen tiedät?

Nijstä Jumalan Pyhäst kymmenest Käskyst / ioita minä enn ole pitänyt. Rom. 3. v. 20. Lain cautta Synnin tundemus tule. Rom. 7. v. 7. En minä Syndiä tundenut / paitzi Lain cautta / etc.

3. Mikä on taicka cuzutan Syndi?

Caicki se cuin nijstä Jumalan Pyhä kymmendä Käsky wastan tule tedhyx. 1. Joh. 3. v. 4. Jocainen cuin Syndi teke / se mös teke wärytä / ia Syndi on wärys. 1. Joh. 5. 17. Caicki wärys on Syndi.

4. Ovatco sinun Syndis sinulle vaivax ia cauheat?

Ja / ne ovat minullen cauheat / että minä nijstä tehnyt olen: Psal. 38. v. 5. Minun Syndini käivät ylitze minun Pääni / nijncuin rasca corma ovat hö minulle ylen rascax tulleet.

5. Mingä tädhen ne sinua waivavat ia ovat sinulle cauheat?

Sentädhen että minä nijdhen cansa minun Jumalani wihoittanut olen / ia ansanut aialiset rangastuxet ia ijancaickisen cadotuxen: Rom. 6. v. 23. Gal. 3. v. 10. Deut: 27. v. 26. Pahasti kirottu olcon iocainen / ioca

tekis.

eij pisy caikisa nissä cuin Lais kirioitetu on/ että hän sen tekis. Cusa nyt Pahastikirous on/ sinä mös on Jumalan wiha/ aialinen ia ijancaickinen rangastos.

6. Toivocos sinus cuitengin Autuax tulevau? Ja/ minä torisesta toivon. 2. Cor. 1. v. 10.

Mee toivom Christuxen päellen/ että hän wielä nyt tästedes pitä meitä pelastaman.

7. Mistäs itses lodhutat?

Minun rakasta HERrastani Jesuxest Christuxest. 2. Cor. 1. v. 5. Nijncuin kärsimiset ovat paliox tulleet/ nijn tulepi mös palio lodhutosta Christuxen cautta.

8. Mikä Jæsus Christus on?

Hän on Jumalan ia Neitzen Marian Poica: Totinen Jumala ia Ihminen.

9. Mitä hyvä hän on sinullen tehnyt/ ettäs sijtä taidat sinuas lodhutta?

Hän on Coollut minun edestäni / ia hänen Werens Ristin päellä vlos vuodattanut / ia sen cansa Isän Jumalan tykönä saanut minulle armon / Syndien andexi saamisen / wanhurscauden / ia ijancaickisen Elämän. Ose. 13. v. 14. Minä tahdon wapahta heitä Colemasta/ Colema minä tahdon olla sinulle yxi myrky / Esa. 53. v. 10. 11. Hän on hänen hengens ricos Vhrixi andanut/ sillä hän candoi heidhän Syndins.

10. Mistäs sen tiedät?

Sijtä Pyhästä Evangeliumist / ia Christuxen Testamentin asetuxen sanoista.

Sanos minulle mwtamat Evangeliumin puhet? Joh. 3. v. 16. Nijn on Jumala racastanut Mailma/ että hän vlosandoi hänen ainocaisen Poicans / senpäelle että jocainen cuin Vsco hänen päellens / eij pidä huckuman/ wan saman ijancaickisen Elämän. Phil. 2. v. 8. Christus

oli meidhän edestäm cuuliainen Colemaau saacka/ ia/ha-
man Ristin Coleman saacka. 1. Tim. 1. v. 15. Se on yxi
vahva ia luia puhe ia caikella modolla hyvin kelvolinen
wastan otetta/ että Jesus Christus on tullut Mailman/
wapahtaman Syndistä. JEsuxen Christuxen Weri
pudhista meitä meidhän Synnistäm. 1. Joh. 1. v. 7. Heb.
9. v. 14. Apoc. 1. v. 5.

Testamentin asetuxen Sanois sanopi Christus:

Ottacat/ sökätä/ tämä on minun Rumihin/
ioca teidhän edestän vlosannetan: Ja/ iocat tä-
mä on minun Wereni/ sen wdhen Testamentin/
ioca teidhän edestän vlosvodatetan Syndien
andexi andamuxi.

11. Mitäs saat sijnä pyhäs Sacramentis?

Eij ainostans paliast Leipä ia Wijna: Mutta sen
näkyväisen Leivän ia Wijnan cansa/ näkymättömän to-
tisen Jesuxen Christuxen Rwmijn ia Weren.

12. Mistäs sijtä wissi olet?

HERran Christuxen omista Sanoista/ cusa hän sa-
nopi Leivästä/ Tämä on minun Rwmihin. Ja
Wijnasta/ Tämä on minun Wereni. Sillä Chri-
stus on caickiwaldias Jumala/ sentädhen mitä hän Sa-
nopi/ sen hän taitapi ia woipi mös tedhä ia ylitzen caiken
ymmäryxen täytä. Psal. 33. v. 4. HERran Sana on
totinen/ ia mitä hän lupapi sen hän vissistä pitä. Item.
v. 9. Cuin hän sanopi/ nijn se tapahtupi. Luc. 1. v. 37.
Jumalan tykönä eij ole yctäkän Sana madhotoind.

13. Mihingäs tadhot Sacramenti otta?

Minun vsconi wahwistoxex/ että caicki mitä Chri-
stus on caikelle Mailmalle tehnyt hyväxi/ ombi mös
minulle

minulle totisesta tapahtunut hyväxi / ia minun Syndini andex saamisex / senpäelle että minä madhaisin sitä wissimbi olla / että minun Syndin ovat minulle andexi annetut. Esa. 43. v. 24. Sanopi Christus iocaiselle catuvaiselle Syndiselle: Sinä olet minullen tötä tehnyt sinun Synnisäs / ia olet minullen waiva tehnyt sinun pahoisa tegoisas: Minä / minä / poispyhin sinun ylitzekäymises minun tähteni / ia enn muista sinun Syndiäs. Luc. 17. v. 5. Sanoit Opetuslapset: HERra wahuista meidhän vscom. Marc. 9. v. 24. Minä vscon HERra / wahvista minun epäusconi.

Rip Jsä. Vscotcos että minä mös Jumalan polesta / Christuxen Käskyn iälken / taidan sinulle Synnit andex anda / ia että se on wahva Jumalan tykönä? Vastaus.

Ripitettäpä. Ja / minä vscon totisesta. Sillä itze Christus on sanonut: Joillen ikänäns tee Synnit andex annatte / nijllen ne pitä oleman andex annetut: Ja ioillen etc. Joh. 20.

Joca teitä cuule / se minua cuule / Luc. 10.

Rip Jsä. Tapahtucon sinullen nijncuins vscot: Ja minä mös sen Christilisen Kirckon cuxutetu Paluelia / Christuxen Evangeliumis / päestän sinun / hänen Käskyns iälken / caikista sinun Synnistäs / ia Synninansiosta / ijancaickisesta cadotuxesta / ia iulgistan sinullen Jumalan armon ia ystäwyden / Nimehen Jsän Jumalan / Poian Jumalan / ia Pyhän Hengen Jumalan / Amen. Mäne Rauhan ia wältä Syndi.

Yx caunis manaus Ripitetyn tygö:

1. R. Y. Tämän Ripin ionga minä nyt tässä sinul-

 len

ken iulgistin/ pitä sinun vastanottaman nijncuin Jumala itze sen olis sinullen puhunut ia iulgistanut/ eikä mitänä epäilemän/ mutta wahvast vscoman/ että tämän cautta ovat Synnit sinullen andex annetut Jumalan edes Taivahas: Sillä Saarna wirka on Jumalan wirka/ Esa: 49. v. 4. Matth. 10. v. 20. Item Cap. 16. v. 19. & Cap. 18. v. 18. Joh. 20. v. 23.

2. Sinun pitä taancaldaisen lohdulisen Ripin edest Sydämestäs HERra Jumalata kiittämän: Psal. 103. v. 3. & seq. Kiitä HERra minun Sieluni/ ioca sinullen caicki sinun Syndis andex anda/ ia paranda caicki sinun Ricoxes.

3. Christuxen Pitna ia Colemata iulgistaman/ 1. Cor. 11. v. 26. & seq.

4. Yhden catuwaisen Sydämen edest Jumalata nöyrästi rucoleman/ Psal. 51. v. 12. Loo minus Jumala yx puhdas Sydän/ ia anna minulle yx Vsi wissi Hengi.

5. Sinun pitä paastoman ia raitist sinus käyttämän/ ettäs sitä suureman Jumalisuden cansa/ madhasit sitä Pyhä ia corkeasti kelvolista Sacramenti wastan otta ia nauttia.

Joel. 2. v. 12. Käendäkät teitän minun tykönni caikest Sydämest/ paastolla/ etc.

1. Pet. 5. v. 8. Olcata raitit ia walvocat/ sillä teidän witholinen Perkele/ ymbärins käipi/ etc.

6. Jos sinulla on Risdolinen/ nijn sen cansa pitä sinun sopiman ennen cuins Sacramentill käyt/ Christuxen oman manauxen iälken. Matth. 5. v. 23. & seq. Luc. 12. v. 58. Luc. v. 4.

Näistä ota waari.

Käy HERran rauhas/ Amen.

Mingä

Mingä tähden tahdot sinä Sacramenti nauttia?

Sentähden että minä tahdon ynnä Jumalan Sanan cansa / vlconaisell merkillä wahuista minun Sielun / ia nijn molembiten cautta saada minun Syndin andex.

Saadpas Rippsäkin Syndis andex? Mikä sijtä on.

Minä tahdon cuitengin Sacramenti / ionga Christus meillen on iättänyt armon merkix / ynnä Sanan cansa vastan otta / ia nijn molemilla minun vsconi wahvista: Jota vsemin minä sen teen / stä parembi se on.

Se Cuudes Catechismuxen taicka sen Christilisen Opin Pääcappale on Altarin taicka meidhän HErran Jesuxen Christuxen totisen Rwmihin ia Weren Sacramenti.

Cuingast yx Perhen Jsändä pitä hänen Perhettäns caickein yxikerdaisemast / Altarin taicka HErran Rwmihin ia Weren Sacramentist opettaman? V. Neliäs kysymises edespaneman.

I.

Mikä Altarin Sacramenti on?

Altarin Sacramenti on meidhän HErran Jesuxen Christuxen totinen Ruumis ia totinen Weri / Leivän ia Wijnan alla / meidhän Christittyiden Södä ia Joda / idze Christuxelda aseettetu.

1. Cor. 10. v. 16. 1. Cor. 11. v. 24. 25. 1. Cor. 12. v. 13. 1. Joh. 5. v. 6. 8.

Cussa se on kirioitettu? Vastaus.

Näin kirioittavat pyhät Evangelisterit: Mattheus Cap. 26. v. 26. 27. 28. Marcus Cap. 14. v. 22. 23. Lucas Cap. 22. v. 19. 20. Ja pyhä Paulus 1. Cor. 11. v. 23. 24.

Meidhän HERra JEsus CHristus sinä yönä iona hän petettin/ otti hän Leivän/ etc.

Samalmoto Ettolisen iälken/ etc.

II.

Mitä sijs tancaldainen Syöminen ia Jominen hödyttä? Vastaus.

Sen meillen tiettäväx tekevät nämät Sanat:

a **Teidhän edestän vlosannetan ia vlosvuodatetan Syndien andexi andamuxi:** Nimittäin että meillen tässä Sacramentis/ Synnin andex andamus/ Wanhurskaus/ Elämä ia Autuus/ näiden Sanain cautta annetan: c Sillä cussa Syndien andex andamus on/ sijnä mös Wanhurskaus/ Elämä ia Autuus on. a Matth. 26. v. 28. Mar. 14. v. 24. Luc. 22. v. 19. 20. 1. Cor. 11. v. 24.

b Rom. 4. v. 6. 7. 8. Act. 10. 1. 43. 2. Tim: 1. v. Act. 26. v. 18. Heb. 9. v. 12. 14.

III.

Cuinga taita Ruumillinen Söminen ia Jominen näin suuret Cappalet matkan saatta?

Söminen ia Jominen tosin näitä eivät tee: Mutta ne Sanat cuin tässä ovat: a **Teidän edestän annetan ia vlosvuodatetan Syndein andex andamisex:** Jotca Sanat ovat/ sen Ruumillisen Sömisen cykönä/ nijncuin Päächappalet tässä Sacramentis. b Ja

joca

ioca ſamat Sanat Vſco/ hänellä on/ mitä ne ſanovat/ ia cuin ne ſoivat/ nimittäin/ Syndien andex ſaaminen.

a Matth. 26. v. 28. Rom. 14. v. 24. Luc. 22. v. 19. 20. 1. Cor. 11. v. 24.

b Act. 10. v. 43. Act. 13. v. 38. 39. Act. 26. v. 18. Rom. 3. v. 24. 25. Rom. 4. v. 5. 7.

IV.

Cuca ſijs tätä Sacramenti kelvoliſest nautitze? Paaſtota ia Ruummilliſella tavalla itzens walmiſta/ on toſin yx caunis ia hyvä vlconainen tapa: Mutta ſe on oikein kelvolinen ia hyvin valmiſtettu/ iolla on Vſco näiden Sanain päällen/ Teidhän edeſtän annetan ia vlosvodatetan / Syndien andexi ſaamiſex: b Mutta ioca näitä Sanoia eij Vſco taicka epäile näiſtä/ ſe on kelvotoin/ ia walmiſtamatoin: Sillä tämä Sana/ Teidän edeſtän/ waati caiketi vſcovaiſta Syndändä.

a 1. Cor. 14. v. 40. 1. Cor. 11. v. 26. 28. 2. Cor. 13. v. 9. Act. 13. v. 33. 39. Heb. 10. v. 38. 39. Phil. 3. v. 9.

b Marc. 16. v. 16. Heb. 4. v. 2. Rom. 14. v. 23. Joh. 16. v. 9. Heb. 11. v. 6. Matth. 22. v. 13.

Enſimäinen Oſa oli meidhän Catechiſmuxes/ ne Cuuſi Päcappalta: Seurapi nyt ſe Toinen Oſa/ iohon ſulietut ovat.

I. Amu ia Ilda Siunauxet taicka Rucouxet.

II. Hyväſtiſiunaus Sanat Roalle mändäis / ia kyros Sanat Rualda lähtetträis.

Cuinga

Cuinga yx Perhen Jsändä pitä hänen Perhellens nämät Luut caickein yxikerdaisemast edespaneman ia opettaman.

1. Amulla coscas ylösnouset lepämäst/ pitä sinun siunaman itzes pyhällä Kristin merkillä ia Sanoman.

Nimehen Jsän Jumalan/ Poian Jumalan/ ia Pyhän Hengen Jumalan.

Sitälähin pitä langeman polvilles taicka seisalda lukeman/ Jsä meidhän: Vscon tunnustoxen/ Jumalan Pyhät käsky Sanat: Tähän mös taidat lisätä tämän noutawaisen lyhykäisen Rucouxen: Minä kiitän sinua/ etc. Wijmesex laula yxi Jumalinen Psalmi [illegible] mös Jumalalle [illegible]

[illegible] otolinen on. Ja näin anna sinus iloisen mielen cansa sinun töihes ia askarehis.

2. Samalwoto Ectona levätä männesäs/ pitä sinun itzes siunaman pyhällä Kristin merkillä ia Sanoman:

Nimehen Jsän ia Poian ia Pyhän Hengen. Sitälähin langeman Polvilles taicka seisalda Lukeman nijncuin Amulakin Jsä meidhän / Vscon tunnustoxen/ Jumalan pyhät Käskyt: Tähän lisämän tämän iälken noutavaisen lyhykäisen Rucouxen sanoden: Minä kiitän sinua minun taivalinen Jsäni / etc. Laula mös Ecto Psalmi/ ia nijn pane sinus murhetoinna levätä.

Roca Luut / Roalle mändäis.

Lapset Perhen cansa ycten solmittuiden Käteen cansa/ siwiästi pitä Pöydän ethen astuman ia sanoman: Caickein Silmät odottavat sinun iälkes HErra / etc. Tähän lukeman / Jsä meidhän/ ynnä iälken noutavaisen Rucouxen cansa: HErra Jumala taivalinen Jsä/ etc.

Roalda

Samalmoto Roalda läctettäis/yccen solmittuiden kätten cansa Lapset ia Perhe pitä siviästi seisoman Pöydhän edes ia sanoman: Kijttäkät HERra/ etc. Tähän lukeman Isä meidhän ynnä iälken seuravaisen Rucouxen cansa: Mee kijtäm sinua HERra Jumala/ etc.

Colmas Osa meidhän Christilises Catechismuxes on se Honelinen Kiria/

Se on.

WIamat caunihit puhet ia opetuxet pyhästä Ramatusta cootut / caickein pyhäin Asetusten ia Säätyin edestä / ioiden cautta itzecukin hänen cutzumisessans ia wirassans opetetux ia manatux tule. Ja erinomaisest Jumala on colme Sääty asettanut / ioiden alla caicki Ihmiset ovat kästitetyt: Se ensimäinen on Hengelinen eli Kyrkolinen Sääty/ ionga alla ensin ovat Opettaiat ia Sarnaiat: Toisex moninaiset Sanan cuuliat. Toinen Sääty on Mailmalinen / ionga alla taas ovat ensin Esivallat/ ia Waldamiehet / Ylimäiset ia Alemaiset/ itzecukin asetuxens iälken. Toisex ovat monilaiset Alemaiset/cukin asetuxesans. Colmas on Honelinen ia Talolinen Sääty / ionga alla on colme pari Ihmisi: 1. Mies ia Waimo. 2. Wanhemat ia Lapset. 3. Perhenhaldiat ia Perhe. Samalmoto työn teettäiät ia työn tekiät / etc.

I.

II.

III.

De his prolixius I. P. F. in tabula Oeconomica.

Se ensimäinen Hengelinen Säätö.

1. Pispain/ Pappein/ ia Saarnamiesten Oppi.

Yhden Pispan pitä oleman nuhdettoman/ yhden Waimon Miehen/ Walpan/ Raitin/ Siviän/ Wierasten holhoian/ sovelian opettaman/ ei Jomarin/ ei Tuiman eli Catkeran taicka Tappelian/ ei Kärkän ilkiän woiton iälken: Mutta armian/ Suloisen/ ei Rijtaisen/ ei Ahneen/ ioca hänen Honeens hywin edesseiso/ iolla ovat cuuliaiset Lapset caiken cunniallisuden cansa/ ei äsken tulleen Christityx/ senpäellen ettei hän ylös paisusi/ ia langeis Laittaian pilcan ala/ ia pitä itzens nijssä Sanois cuin wissis ovat/ ia opetta taitavat/ senpäellen että hän olis wäkevä manaman terveliseen Opin cautta/ ia ylitzevoittaman ne cuin stä vastan sanovat/ 1. Tim. 3. v. 2. & seq. Tit. 1. v. 2. & 6. seq. Act. 2. 20. v. 28. Sarna Sana/ pidä päellen/ aialla ia aiati/ Nuhtele/ Waadhi/ Mana caiken Siveyden/ ia opin cansa: Sillä se aika pitä tuleman/ ettei he pidä woiman kärstä terveliste Oppia/ mutta oman himons iälken cokoman heillens Opettaita/ sillä heidän Corvans syhyvät/ ia cutkuvat/ ia pitä wändämän Corvans pois Totudesta/ ia nijn juttuihin kändämän heitäns/ 2. Tim. 4. v. 1. 2. etc.

II. Sanan cuulialten Oppi.

Mitäkö tee tiedhä/ että ne iotca Templis palvelevat/ he Templistä elatoxens saavat: Ja ne cuin Altarita walmistavat/ ne Altarita nautitzevat: Nijn on mös HERra säätänyt/ että ne cuin

ne cuin Evangeliumi jugistavat / ne pitä Evangeliumist Elatuxens saaman / 1. Cor. 9. v. 14. Se cuin Sanalla opetetan / se iacakan caickia hyvä sen cansa ioca händä neuvo / Gal. 6. v. 6. Ne Papit iotca hyvin edesseisovat / pitä pidettämän kelvolisna cahtalaisen Cunniaan / lisatengin ne iotca työtä tekevät Sanasa ia Opisa: Sillä että Ramattu sano / Eij sinun pidä työ Häriän swta kinisitoman: Ja taas: Työmies on palcans ansiollinen / 1. Tim. 5. v. 17. & 18. Deut. 25. v. 4. Matth. 10. v. 10. Luc. 10. v. 7. Muistacat teidän Oppettaiaden päellen / iotca teillen Jumalan Sanan sanonet ovat / ia noudattacat heidhän Vscons / Heb. 13. v. 7. & 17. Olcat teidhän Opettaillen cuuliaiset / ia seuracat heitä: Sillä hö waluovat teidhän Sielun ylitze / nijncuin ne iotca Lugun tekemän pitä: Senpäälle että he madhaisit ilon cansa sen tehdä / ia ei hokauxen: Sillä eipä se ole teillen hyväxi / 1. Thes. 5. v. 12.

II.

Se toinen Mailmallinen Säätу.

1. Mailmalisen Esivallan Oppi.

Mjn andacat opetta teitän / tee Cuningat / ia andacat neuvo teitän te Domarit Maanpäellä: Palvelcat HERRA pelgosa / ia Riemuitca wapistoxen cansa / Psal. 2. v. 10. & 11. Techkät (Te Ruchtinat ia Cuningat.) Portit awarax / ia Ovet Mailmasa corkeaxi / että Cunnian Cuningas (Christus) madhais sisälle käydä / Psal. 24. v. 7. & 9.

Cuningat pitä oleman Saarnaiten elättäiät ia

Drötningit heidän Poicains imettäiät / Esa. 49. v. 23. Lakatca pois pahudest/ oppicat tekemän hyvä/achkeroitcat oikeuden iälken / auttacat sitä alassortua / saattacat Orwoillen oikeus/ ia Lesken asiat auttacat/ Esa. 5. v.17. Deut. 17. v. 18. & seq. Ei ole yctän Esivalda / mutta Jumalasta/ se Esivalda cuin on / se on Jumalda asetettu/ Rom. 13. v. 1. & seq.

II. Domareiten Oppi.

Ylös etsi sinulles caiken Kansan seas / toimelisiä Miehiä/ ne cuin pelkävät Jumalata/ Totiset/ ia ne cuin wihavat Ahneutta / ne pane heidän ylitzens: Ne cuin aina Domitzeman pitä Kansa/ Exo. 18. v. 21. 26.

Sanoi Josaphat Domarillen: Catzocat mitä tee teettä: Sillä eij tee pidä Inhimisten Domiota / wan HERran / ia hän on teidän cansan Domios: Sentähden andacat HERran pelgon olla teidhän tykönän: Cavattacat teitän ia tehkätä näin: Sillä HEran meidhän Jumalan tykönä ei ole yctänä wärytta / eikä personan catzetta/ eikä hän mös ota lahioia / 2. Cron. 19. v. 6. 7.

III. Weron ottaiten ia Sotamiesten oppi.

Nijn tulit mös Publicanit / andaman heitäns Castetta Johannexelda/ ia sanoit hänellen: Mestari/ mitä sijs meidhän pitä tekemän? Sanoi hän heillen: Älkätä enämbätä vluos waatico/ cuin päällä pandu on / Luc. 3. v. 12. 13. Nijn kysyit mös hänelda Sotamiehet ia sanoit: Mitä sijs meidhän pitä tekemän? Hän sanoi heillen: Älkätä kenengän wäkiwalda ia wärytta tehkö / ia tyytykät teidhän palcaan/ v. 14.

IV. Alemaisten Oppi.

Olcat alemaiset caikellen Inhimisellen Sädylle

HER-

HERran tähden / etc. 1. Pet. 2. v. 13. & seq. Olcat alemaiset / ei vaivon rangastoxen tähden / mutta mös omantunnon tähden / etc. Rom. 13. v. 5. & seq. Andacat se Keisarillen / cuin Keisarin tule / ia se Jumalalle cuin Jumalan tule / Matth. 22. v. 21. Minä manan / ett ennen caickia / etc. 1. Tim. 2. v. 1. 2. 3. Mana heitä että he ovat Pääruchtinaiten ia Esivallan alemaiset ia cuuliaset / Tit. 3. v. 1.

III. Colmas Sääty / on se Honelinen Sääty.

1. Awiomesten Oppi.

Te miehet / racastacat teidhän Emänditän / nijncuin mös Christus racasti Seuracunda / ia on itzens vlosandanut sen edest / etc. Eph. 5. v. 25. 28. 29. Tee Miehet racastacat teidän Waimoian / ia älkätä olco katkerat heitä wastan / Col. 3. v. 19. Tee Miehet asucat teidhän Waimoin tykönä taidon cansa / etc. 1. Pet. 3. v. 7.

2. Awiowaimoin Oppi.

Waimot olcat Miehillens alamaiset nijncuin HERralle / etc. Eph. 5. v. 22. & seq. Vaimot olcon heidhän Miehillens alamaiset / nijncuin Sara / etc. 1. Pet. 3. v. 1. & 6. Ibidem. v. 3.

3. Wanhimaisten Oppi.

Ne HERran Sanat pitä sinun Sydämes paneman / ia nijtä sinun Lapsilles teräwöittämän / ia nijstä heidhän cansans puhuman / coskas istut sinun Honesas / taicka tien päällä waellat / coscas panet sinus levätä / taicka ylösnouset / Deut. 6. v. 6. & seq. Psal. 78. v. 5. & seq. Älä lacka curittamast Pilti / sillä ios sinä lööt händä Witzalla / nijns wapahdat hänen Sieluns Helvetist. Prov. 23. v. 13. & 14.

Se ioca Witza säästä / hän wihapi hänen Lastans / mutta se cuin sitä racasta / hän curitta sitä oikealla aialla / Prov. 13. v. 24. Jos sinulla on Lapsia / nijn curita heitä / ia suiuta heidhän Niskans io norudesta / Syr. 7. v. 25. Tee Wanhemat älkätä yllyttäkö teidhän Lapsian wihan / mutta ylöscasvattacat heitä Cunnias / HERran opis ia rangastoxes / Eph. 5. v. 4.

4. Lasten Oppi.

Tee Lapset olcat cuuliaiset teidhän Wanhembain HERrasa / sillä se on coctuus / Cunnioita Isä ia Äitiä ioca on se ensimäinen Käsky iolla lupaus on / senpäellä että sinun pitäis menestymän / ia olisit pidkäijälinen Maanpäellä / Ephes: 6. v. 1. & seq.

Lapset / cuulcat teidhän Wanhenbitan caickis Asiois / sillä että se on HERralle otolinen. Col: 3. v. 20.

5. Palvelioiten / Palcapiscain / Päivä-cunnaisten ia Tömiesten Oppi.

Tee Palueliat olcat cuuliaiset teidhän Ruumilisten HERrain / pelghon ia wapistoxen cansa / teidhän Sydhämen yxikerdhaisudhes / nijncuin Christuxen / eij waivan paluellen Silmäin edhes nijncuin Inhimisten mielen noutexi / mutta nincuin Christuxen Palueliat / tedhen Sydhämestä mitä Jumala tacto hyvän mielen cansa. Ja pitäkät se nijn / nincuin te HERrra paluelisit ia ei Inhimisiä / ia tietkät / että mitä hyvä cukin teke / sen hänen pitä iällens HERralda saaman / olcon se Oria eli Wapa. Eph. 6. v. 5. & seq. Col. 3. v. 22. & seq. 1. Pet. 2. v. 18.

6. Isändäin ia Emändäin Oppi.

Ja te HERrat tehkät sitä sama heitä vastan / ia ylönandacat

andacat vhkauxet ia waatimiset/tieten/ että mös teidhän HERran om Taiuasa/ioca et catzo Inhimisen muodhon iälken. Ephes.6.v.9.Collos.3.v.1.Sect.2.

7. Norucaisten Oppi.

Tee Norucaiset/olcat nijlle Wanhimaisille alimaiset. Olcat keskenen toinen toistan vastan notkiat/ ia pitäkät teitän wahuast nöyryden päin. Sillä että Jumala seiso nijtä coreita wastan / mutta nijlle nöyrille andapi hän armons. Nijn nöyrytäkät teitän Jumalan wäkeuän Kädhen alla / että hän teitä corghotais aiallans. Caicki teidhän murhen heittäkät hänen päellens/sillä että hän murhetti teidhän edhestän. 1. Pet. 5. v. 5. & 6. 1. Cor. 6. v. 10.

8. Leskein Oppi.

Joca oickea Leski / yxinäinen ia turvatoin on / hän turuackan hänens Jumalan tyghö/ ia pysykän rucouxis ia anomises/ödh ia päiuät. Muttä se cuin hecumas elä/ hän on eläuäldä Cuollut. 1. Tim. 5. v. 5. & seq.

9. Yxteinen caickein Inhimisten Oppi.

Caicki mitä te tadhotte että Inhimiset pitä teille tekemän/se tehkätte mös heille. Sillä se on Laki ia Prophetat/ Matth. 7.v.12. Racasta sinun lähimäistäs/ nincuin idzes/sihen Sanan ouat caicki Käskysanat sulietut. Rom. 13. v. 10. Olcat cuuliaiset iocaista vastan / racastacat Weliä / peliätkät Jumalata / Cunnioitca Cuningast. 1. Pet. 2. v. 17. Olcat caicki yximieliset/ynnä kerstuäiset/ pitädhen Welielistä rackautta keskenän / Laupialiset/ Ystäuäliset. Eij costadhen paha pahalla / eikä tora toralla / mutta sitä wastan hyuästisiugnatcat toinen toistan/tietädhen että tö oletta sihen cudzutut / että teidhän pitä perimän hyuästisiugnauxen. 1. Pet. 3. v. v. 8.

Cukin

Cukin alatelcan Wircans päällä/
Ja tehkän työnsä wiriast räällä.
Joca ei Wircans työtä tiedhä/
Sen pyhä Kiria sihen tacto wiedhä.
Pappi pitäkän pyhät tauat/
Cansa cuulcan Jumalan Sanat.
Esivalda oickeudhen ylös pitäkän/
Alimaiset nöyryten heidhäns lijteräkän.
Mies ia Waimo sopican hyväst/
Älkän rydhelkö coscan ylön syväst.
Wanhemat Lapsians oickein oppetacan/
Lapset sen iälken idzens ohendacan.
Isänät toimen cans Perhens hallitcan/
Perhe wacudhen ia nöyrydhen heil iällens tarican.
Wanha neuvo/ Nuori cuule/
Leski tee mitä Cunniaxes tule.
Racasta Lähimäiskäs nincuin idzes/
Ole hänen cansans Rauhan sires.
Joca näin nyt hänens käyttä/
Sen HERRa onnel ia armollans täyttä.

J. P. F.

Seuravat colme Vscon tunnustost/ iotca Pyhän Kirian ia Apostolitten Vscon tunnustoxen cansa yctä pitävät/ ia osottavat mingäkaltainen Vsco ia Oppi alghusta on Christilises Seuracunnas ollut/ ia mingäkaltainen wielä nytkin pitä oleman.

Nicenan Vscon tunnustos.

MJnä Vscon ydhen Jumalan päällä: Isän Caickivaldian Taivan ia Maan ia caickein näkyväisten ia näkymättömitten tekiän.

Ja

Ja ydhen HERran päällä Jesuxen Christuxen Jumalan ainocaisen Poian / ennen caicki aicoi Isästä syndynyen / Jumalan Jumalasta / walkeudhen walkeudhesta / totisen Jumalan totisesta Jumalasta / syndynen ia ei tedhyn / Isäns cansa ydhes olemisesa / ionga cauta caicki ovat tedhyt. Joca meidhän Inhimisten ia meidhän Autudhen tädhen alas astui Taiuahast / ia miehudhen otti Pyhän Hengen cautta Neidzöstä Mariasta / ia Ihmisexi tuli / Ristin naulitein mös meidhän edhestäm Ponciuxen Pilatuxen alla / Cuoli ia Haudhatin alas astui Helvetin. Ja ylösnousi Cuolemasta colmandena Päiuänä kirioituxen iälken. Ja ylös astui Taiuasen / istupi Isän oickealla / ia iällens tuleua on Cunnian cansa Duomitzeman Eläuitä ia Coluita / ionga waldacunnal ei pidhä loppu oleman.

Ja minä Vscon Pyhän Hengen päellä HERran ia virghottaian / ioca Isästä ia Poiasta vluos käypi / ioca mös Isän ia Poian cansa ynnä cumardetan ia ynnä cunnioitetan / ioca Prophetain cautta on puhunut. Ja ydhen Pyhän yceidzen ia Apostolisen Seuracunnan. Minä tunnustan ydhen Casten Syndein andexi saamisex / ia odhotan Coluten ylösnousemista / ia tuleuaisen Mailman Elämät / Amen.

Athanasiuxen Tunnustos.

YVca ikänäns tacto Autuaxi tulla / nijn ennen caickia taruitan / että hänellä on se oickea yceinen Christilinen Vsco. Joca ei sitä teydhelisnä / puctana ia turmelematoinna pidhä / se ilman epäilemät cadhotetuxi tulepi ijancaickisest.

Nijn on nyt tämä se oickea yceinen Christilinen Vsco / että mö yctä Jumalata colminaisudhesa / ia col-

minaisutta yckeydhesä cumardam ia cunnioitam. Ei cuitengan Personait secottadhen / eikä Jumalista olemusta erottadhen. Sillä että toinen ombi Isän Persona / toinen Poian ia toinen pyhän Hengen. Mutta Isällä / Poialla ia Pyhällä Hengellä ombi yxi Jumalus / ydhencaltainen Cunnia / ia ynnä ijancaickinen Corckeus ia HErraus.

Mingäcaltainen on Isä / sencaltainen on mös Poica ia Pyhä Hengi. Luomatoin on Isä / luomatoin on Poica / luomattoin on Pyhä Hengi. Mittamattoin on Isä / mittamatoin on Poica / mittamatoin on Pyhä Hengi. Jiancaickinen on Isä / ijancaickinen on Poica / ijancaickinen on Pyhä Hengi. Ja ei cuitengan ole colme ijancaickista / mutta yxi ijancaickinen / nijncuin mös ei colme luomatoinda / eikö colme mittamatoinda / mutta yxi luomatoin ia yxi mittamatoin.

Samalla muoto Caickivaldias on Isä / Caickivaldias on Poica / Caickivaldias on Pyhä Hengi: Ja ei cuitengan ole colme Caickivaldiast / mutta yxi Caickivaldias. Nijn on mös Isä Jumala / Poica on Jumala / Pyhä Hengi on Jumala: Ja ei cuitengan ole colme Jumalata / mutta yxi on Jumala. Nijn mös Isä on HERRA / Poica on HERRA / Pyhä Hengi on HERRA: Ja ei cuitengan colme HERra / mutta yxi ombi HERRA. Sillä että nijncuin se Christilinen totuus waati meitä erinomaisesta cungin Personan Jumalaxi ia HERRaxi tunnustaman: Nijn mös se ycteinen Christilinen Jumalan Paluelus kieltä meidhän colme Jumalata eli HERra sanomast.

Isä ei ole ydhestäkän tecty / eikö luotu eli syndynyt. Poica ainoasta Isästä on: Ei tecty / eikö luotu / mutta syndynyt. Pyhä Hengi on Isästä ja Pojasta / ei

tecty

eccty ei luotu eikö syndynyt / mutta vluoskäypä. Sentädhen yxi ombi Isä / ei colme Isä: Yxi Poica ei colme Poica: Yxi Pyhä Hengi / ei colme Pyhä Henge.

Ja täsä Colminaisudhesa ei ole yxikän Persona toistans edhelisembi eli iälkimäisembi / eik yxikän suurembi eli wähembi toistans. Mutta caicki colme Personat / ouat ydhen ijancaickiset ia ydhencaltaiset: Nijn että ylitzen caickia / ninculn ennen sanottu on / Colminaisuus yccydhes / ia yccys Cominaisudhesa pitä Cunnioitettaman / Se on / että meidhän pitä colme Personat ydhes Jumaludhes / ia yctä Jumalata colmes Personas palueleman. Joca sijs tacto Autuaxi tulla / tällä muoto hänen pitä Colminaisudhest aiateleman.

Mutta se on mös tarpelinen ijancaickisehen Aututhen / että hän mös wahvasta Vsco meidhän HERran Jesuxen Christuxen Lihan ottanen / ia Inhimisexi tullen. Nijn on nyt tämä se oickea Vsco / että me vscom ia tunnustam / että meidhän HERra Jesus Christus Jumalan Poica on Jumala ia Ihiminen. Jumala hän on Isäns olemisesta ennen caickia aicoia ijancaickisesta syndynyt: Mutta Inhiminen hän on Aitins olemisesta aialisesta syndynyt. Täysi Jumala / täysi Inhiminen ymmärtäuäisest Sielust ia Inhimisen Lihast pysyuäineu oleva. Isäns wertainen Jumaludhen puolest: Isä wähembi Inhimisydhen puolest. Ja waicka hän on Jumala ia Inhiminen / ei cuitengan caxi / mutta yxi ombi Christus. Yxi hän on / ei nijn että Jumalus on muutettu Lihaxi / mutta että Inhimisys on otettu Jumalaxi. Yxi caicketi / ei olemisen secotuxel / mutta Personan yccyxel. Sillä että nijncuin ymmärtäuäinen Sielu ia Liha on yxi Inhiminen: Nijn Jumala ia Inhiminen on yxi Christus.

Joca meidhän Autudhen tädhen Pijnatin / alas astui Heluetin/colmandena Päinän ylösnousi Coluista/ Ylös astui Taiuasen / istu Isän caickiualdian Jumalan oickealla / sieldä on tuleua Domitzeman Eläuitä ia Coluita. Jonga tulemista wastan caicki Inhimiset pitä heidhän Ruumins cansa ylösnouseman ia Lughun tekemän omista töistäns. Ja iotca hyvä ouat tehneet pitä käymän sihen ijancaickisen Elämän: Mutta iotca paha ouat tehnyt sihen ijancaickisen Tulen.

Tämä on se oickea yteinen Christilinen Vsco/ ioca ei sitä totisesta ia wahuasta Vsco/ ei hän taidha Autuazi tulla.

Abrosiuxen ia Augustinuxen Vscon tunnustos ia kyros Wirsi.

O Jumala sinua me kijtämme / sinua HErra me tunnustamme. Sinua ijancaickista Isä Cunnioita caicki Mailma. Sinua caicki Engelit / Taivat ia caickinaiset Wallat. Sinua kijttävät Cherubin ia Seraphin sanodhen ilman lackamat. Pyhä/ Pyhä/ Pyhä HERra Jumala Sebaoth. Täydhet ovat Taivat että Maat sinun HERRaudhes Cunniaca. Sinua kyttäpi pyhä Apostolitten ioucko. Sinua mös kijttävät caicki Pyhät Prophetat. Nijn mös kircat Martyrit kijttävät sinua wahvalla todhistoxella. Se pyhä Seuracunda ymbäri Mailman tunnusta sinua Isäxi ylönpaldisesa wallasa. Ja sinun Cunnioista / totista ia ainocaista Poicas. Nijn mös lodhuttaiat Pyhä Henge.

Sinä Christe Cunnian Cuningas. Sinä olet Isän ijancaickinen Poica. Edh sinä wieroinut Neidzön Coctu miehutta ottadhes / wapataxes Inhimisten sikiät Sinä

ylitzen

ylitzen voitit Coleman / ia waiste Taivan nijlle Vscouaisille. Sinä istut Jumalan oickealla / sinun Jsäs cunnias. Sinä mös vscotan tulevan ydhexi Domarixi.

Nijn me sijs rucolema sinua / ettäs Paluelioitas autaste / iotcas callila Werelläs olet lunastanut. Ja anna heille ijancaickinen ilo / sinun Pyhäis cansa. O HErra wapadha sinun Cansas / ia siuna sinun Pericundas. Hallitze mös aina heitä / ia ylös corghota heitä ijancaicsesta. Jocapäiuä me kijtämme sinua / ia cunnioitam sinun Nimes ijancaickisesta nijn ijancaickisehen. Wariele meitä HERra tänäpäiuän caickeista Synneistä. Armadha meidhän päällämme HErra / ia ole meille laupias. Sinun laupiudhes olcon meidhän päellem HERra / nijncuin me sinun päelles toiuom. Sinun HERra me euruamme / älä anna meitä ikänäns häpiän ala tulla / Amen.

Jumala Mosexen cauta colmanes Kirias cuudhes colmatta kymmenes lughusa / lupa hyvästisiunauxens nijlle cuin hänen Käskyns pitäuät / ia suuren rangastoxen nijlle cuin ne ylitze käyvät.

TOs te waellatte minun säädhysäni / ia pidhätte minun Käskyni / ia teettä ne / nijn minä tadhon anda teille Saten aiallans. Maan pitä casuons teille andaman / ia Puud pitä täynäns Hedhelmät oleman. Rijhen aian pitä vlotcuman wijnan Weisen asti. Ja wijnan Weinen pitä vlotcuman Kyluön aican asti. Ja teillee pitä oleman Leipä kyllä / ia Asuman ilman pelkämät omas maasan. Minä tadhon anda Rau-

han teidhän Maacundan / että teidhän pitä saaman Leuätä/ia ei kenengän teitä peliätä. Minä tadhon Pedhot ia wahingoliset medzän Elämet teidhän Maastan poisotta / ia Miecan ei pidhä teidhän Maacunnan läpitzen käymän. Teidhän pitä taca aiaman teidhän Wiholistan / ia heidhän pitä Miecan cautta langeman teidhän edhesän. Wissi teistä pitä sata carcottaman / ia sata teistä pitä tuhannen carcottaman. Sillä että teidhän Wiholisen pitä langeman teidhän ethen Miecan cautta.

Ja minä tadhon cadzacta teidhän päellen / enendä teitä / ia anda teidhän casuata. Minä teen mös minun lijtton wahvaxi teidhän cansan. Teidhän pitä syömän sitä Wanha/ ia cuin Wdhet edhes tuleuat/ nijn te Wanhat ylön annatte. Minä tadhon Asuma stjan pitä teidhän seasan/ ia minun Sielun ei pidhä teitä poisheittämän. Minä tadhon waelda teidhän keskellän/ ia olla teidhän Jumalan / nijn teidhän pitä oleman minun Cansani. Sillä että minä olen teidhän Jumalan/ ioca teidhän Ägiptin Maalda vluos iodhatin / ettei teidhän pitänyt oleman heidhän Orians. Minä olen poicki taittanut teidhän niskan iken/ ia olen teidhän andanut käydhä oickean ia pystyän.

Mutta ios ette minua cuule / ia caickia näitä Käskyiä tee / mutta ylöncadzot minun Käskyni / ia teidhän Sielun poisheittäwät minun oickeuten / nijn ettei te caickia minun Käskyäni tee/ia minun lijtton iätät tacaperin / nijn minä tadhon mös teidhän nämät teedhä. Minä tadhon teitä edziä ia Rangaista wapistoxen / Aiosten ia Wilutaudhin cansa / että teidhän Casuon pitä muttuman / ia teidhän Ruumin näendymän.

dymän. Siemenen pitä teidhän turhan kyluämän/ ia teidhän Wiholisen pitäne ylös syömän. Ja minä tadhon asetta minun Casuoni teitä wastan / ia te tuletta lyödhyxi teidhän Wihamiehildän Ja iotca teitä wihavat / pitä teidhän yliidzen hallitzeman. Teidhän pitä mös pakeneman / cosca ei kengen teitä taca aia. Ja ios ette wielä sittäkän minua cuule / nijn minä tadhon sen seidzemen kerda enämäx tedhä / Rangastaxen teitä teidhän Syndein tähden / että minä teidhän Coreudhen ia Niskurudhen alas painaistn.

Minä teen teidhän Taiuan nijncuin Raudhan/ ia teidhan Maan nijncuin Wasken / ia teidhän waivan ia työn pitä huckan tuleman / nijn ettei teidhän Maan pidhä andaman casuotans/ eikä Puut maanpäellä Hedhelmätäns candaman. Ja ios tee minua wastan waelatte / ia ette tadho minua cuulla / nijn minä tadhon wielä sittä seidzemen kerta enämän tedhä lyödhäxen teitä teidhän Syndien tädhen. Ja tadhon lähettä teidhän secan Pedhot ia iulmat Elämet teidhän Lapstan syömän / ia teidhän Carian rateleman / ia wähendämän teitä ia teidhän Tien pitä ylönannetux tuleman.

Ellei tee wielä näidhen cautta Curitetuxi tule ia anna teitän opetetta / mutta käyttä minna wastan/ nijn minä tadhon mös teitä wastan käydhä ia lyödhä teitä wielä seidzemen kerda enämin teidhän Syndein tädhen. Ja tadhon satta teidhän päellen ydhen costo Miecan / ioca minun lijtton costaman pitä. Ja ios tee cootte teidhän Caupungihin / nijn minä tadhon Rutto taudhin lähettä teidhän secan / ia anda teidhän Wihamiesten käten.

Nijn

Niin minä mös tadhon turmella ia pois hucutta teidhän Leiuän einen / niin että kymmenen Waimo pitä ydhes Pähzis heidhän Leipäns leipoman/ia teidhän Leipän pitä Viedillä punnittaman. Ja cosca te syöttä/niin ei teidhän pidhä rauiteuxi tuleman. Jos edh te wielä niin cuule minua / mutta vaellat minua wastan / niin minä tadhon mös hirmusudhen cansa teitä wastan vaelda / ia seidzemen kerta enämin Raugaista teitä teidhän Syndein tädhen / niin että teidhän pitä syömän teidhän Poican ia Tyttärten Lihan. Minä tadhon mahan lyödhä teidhän Cuckulan / ia teidhän Cuvan pois serkä / teidhän mös Ruumin teidhän Epäiumalitten päellä heitä / ia minun Sielun pitä cuottaman teidhän ylitzen. Minä tadhon teidhän Caupungin tedhä autiax / teidhän mös Kircon häuittä / engö mös tadho teidhän makiat haiun enemän wastan otta.

Näin minä tadhon Maan häuittä/että teidhän wiholisetkin iotca siinä asuvat pitä sen ylitzen hämmästymän. Mutta teidhät minä haiotan Pacanoiten secan/ ia wedhän vluos Miecan teidhän iälken / että teidhän Maan tulis kylmille / ia teidhän Caupungin mahancukisteuxi. Niin pitä siis Maalle kelpaman hänen Pyhäe päiuäns/ nincauuan cuin se Autian on / ia te oletta wiholisten Maalla. Ja silloin äsken Maa lepo ia pyhä pitä/ nincauvan cuin se Autian on / ia te oletta wiholisten Maalla. Sentädhen ettei hän saamut pyhä pitä / silloin cosca teidhän piti hänen andaman pyhäns pitä / ia te asuitte siellä.

Ja niille iotca iällens iääuät teistä / tadhon minä tedhä ydhen wapiseman Sydhämen heidhäns Wiholistens Maalla / niin että yxi capiseva Lecti pitä carcottaman heidhän / ia pitä sen edhel pakeneman / nincuin

Miecka

Miecka heitä taca aiais / ia langeman sijnä cusa ei yxikän heitä taca aia. Ja heidän pitä toinen toisens päellä langeman nijncuin Miekan edhellä / ia cuitengin ei yxikän carcota heitä. Ja ett tee todhi päetän ylösnosta teidhän Wihamiesten edhes / ia teidhän pitä huckuman Pacanoiten seas / ia Wiholisten Maa pitä teidhän ylös syömän. Ne cuin iällens iäevät pitä waipuman heidhän pahoisa töisäns wiholisten Maalla / ia heidhän Jsäns pahoisa töisa pitä heidhän waipuman. Silloin heidhän pitä sijs tunnustaman pahat teghons / ia Wanhemitens pahat teghot / ioille he ovat minun mielen rickonut / ia minva wastan waeldanut. Sentädhen tadhon minä mös waelda heitä wastan / ia carcotan heidhän wiholistens Maalle. Silloin pitä heidhän ymbärileickamatoin Sydhämens idzens nöyryttämän. Silloin mös heidhän pahantekons Rangastos pitä heillä kelpaman.

Ja minä tadhon muista lijtton päellä / ionga minä tein Jacobin / Jsachin ia Abrahamin cansa / ia tadhon aiatella Maan päellä ioca heildä ylönannettu on. Joca mös ombi pyhäns otolisexi ottanut / nijncauvan cuin hän on Aution ollut heiltä. Ja että he ovat pahantekons Rangastoxet ottanet hyväx / sillä he ovat ylencadzonut minun Dickeuten / ia heidhän Sieluns ombi cuoittanut ylitzen minun Säätyni. Ja waicka he wielä wiholisten Maalla ovat / en minä cuitengan sen tädhen ole heitä pois hylliänyt / ia en nijn heistä cauhistunut / että heidhän peräti pitäis huckuman / ia minun lijtton heidhän cansans ei sillän mitän pitäis kelpaman. Sillä minä olen HERRA heidhän Jumalans. Ja minä tadhon muista minun endisen lijtton päellä cosca minä vluos iodhatin heidhätÄgiptin maalda Pacanoiten Silmäin

edhes / osottadhen että minä heidhän Jumalans olisin. Minäpä HERRA olen.

Mistä pahus Maailman tule/
Sen sinä nästä lughusta cuule.

Leuitici. XX.

JA HERRA puhui Mosexen cansa / ia sanoi: Sanos Israelin Lapsille: Jos iocu Israelin Lasten seas / eli iocu Muwcalainen cuin Israelis asupi / hänen Siemenestäns Molechin Epä-Jumalalle andapi / sen pitä Colemalla surmattaman / sen Canssan Maassa pitä hendä kiuittämän. Ja minä tadhon panna minun Casuoni sencaltaisen Inhimisen wastan / ia tadhon sen Canssastans vlosjuritta että hän Molechil hänen Siemenestens andanut on / ia minun Pyhydheni saastuttanut / ia minun pyhän Nimeni rijvannut. Ja ios Maan Cansa sitä Inhimistä säästä / ioca Siemenestäns sille Molechille andanut on / nijn ettei he sitä surmaist / Nijn minä cuitengin tadhon sen Inhimisen wastan / minun Casuoni panna / ia hänen Sucuans wastan / Ja tadhon sen ia caicki ne / cuin Molechin cansa Hoorintehnyet ovat / heidän Canssastans vlosturitta.

Jos iocu Sielu hänens Notain ia Welhoin tyge kändä / ia hooruttekis heidän cansans / Nijn minä tadhon Casuoni panna sitä sama Sielua wastan / ia tadhon sen Canssastans vlosjuritta. Sentädhen pyhitekät teitän / ia olcat Pyhät. Sillä minä olen se HERRA teidän Jumalan. Ja pitekät minun Säätyni / ia techkät nijtä / Sillä minepä se HERRA olen / ioca teitä pyhittä.

Joca

Joca Jsäns eli Äitins kiropi / sen pitä Colemalla Coleman/hänen Werens olcoon hänen ylitzens/että hän Jsäns eli Äitiäns kironut on.

Joca Hoorinteke iongun Emänän cansa/sen pitä colemalla coleman/sekä se Hoorintekiä että se Hoora.

Sentädhen että hän Lehimäisens Emennän cansa Hoorin tehnyt on.

Jos iocu Jsäns Emänän tyken maca/ nijn että hän Jsäns häpiän alastanut on / he molemat pitä Colemalla Coleman. Heidän Werens olcoon heidän ylitzens.

Jos iocu hänen Poians Emänän tyken maca/ Nin he molemat pitä Colemalla Coleman. Sillä he ovat häpiän tehnyet/ heidän Werens olcoon heidän ylitzens.

Jos iocu Piltein tykenä macapi / nincuin Jongun Waimon tykene / he ovat ydhen Cauhistoxen tehneet. Heidän pitä molemat Colemalla Coleman. Heidän Werens olcoon heidän ylitzens.

Jos iocu Waimon ottapi / ia sithen hänen Äitins/ hän on Laitoxen tehnyt/ sen pitä tulella poltettaman / ia ne ynne molemat / ettei yeten Laitost olis teidän seassan.

Jos iocu Eleimen eli Juhdan cansa makapi / sen pitä colemalla coleman/ia sen Eläimen pitä tapettaman.

Jos iocu Waimo iongun Eläimeen cansa rychty/ Ne ynne molemat pitä tapettaman/ Heidän werens olcoon heidän ylitzens.

Jos iocu henen Sisarens otta/henen Jsäns Tyttären eli Äitens Tyttären/ ia hänen häpiens näkepi / ia se taas hänen häpiens/ Se on yxi Werenhäpie / ne pitä mestattaman heidän Sughuns Caussan edes/Sillä hän on Sisarens häpien alastanut / hänen pitä hänen pahatteghons candaman.

Jos iocu Mies iongun Waimou tykön maca / hänen Cwtaudhissans / ia alastapi hänen häpiens / ia auapi hänen lächtens / ia se alastapi hänen Werens lächten / ne molemat pitä mestattaman heihän Cansastans.

Sinun Äitis Sisaren häpiät / ia sinun Isäs Sisaren häpiät / ei sinun pidhe alastaman / Sille sencaltainen on hänen Lehimäisens Langon alastanut / ia ne pitä heidän pahattecons candaman.

Jos iocu hänen Setäns eli Enoins Emennen cansa maca / hän on Langons häpien alastanut. Ne pitä heidän pahattecons candaman. Lapsitoin heidän pitä coleman.

Jos iocu hänen Weliens Emennen otta / se on yxi häpiälinen töö / heidän pitä Lapsitoin oleman sentädhen että hän on Weliens häpien alastanut.

Nijn pitäkät nyt caicki minun Säätyni / ia minun Oikiuteni / ia techket ne / ettei Maa teitä vlosoxennais / ionga siselle minä teitä wien / että te hänes asuisitta. Ja elkät waeldako Pacanain Sädhyis / iotca mine teiden edhellän vlosaiva olen / Sillä caickia sencaltaista he ovat tehnyet / ia minä olen ydhen Ilkiudhen heiste pitenyt.

Jos iocu Mies eli Waimo / Noidhaxi eli Welhoxi tulepi / Ne pitä Colemalla Coleman / heidän pitä kiuitettemän / heidän Werens olcoon heidän ylitzens.

Deuteronomij XXVII.

JA Moses ynnä Pappein Leviterin Sughusta puhuit caicken Israelin Canssan tyge / ia sanoit. Merkitze ia cwle Israel. Tenepäiväna sinä olet tullut sinun HERRAS Jumalas Canssaxi / että.

että sinun pitä elwliaisen oleman sinun HERRAS Jumalas Änelle ia tekemän ielkin hänen Käskyns ia Oikiudhens/ iotca minä tenepäiwänä sinun Käsken.

Ja Mose käski Canssalle samana Peiuänä/ ia sanoi. Nemet pitä seisoman sen woren Grisim päelle / Canssa siugnaman / cosca te Jordanin ylitze käynneet olette. Simeon/ Leui/ Juda/ Isaschar/ Joseph ia Ben Jamin. Ja nämet pitä seisoman sen woren Ebalin päelle kiromaan/ Ruben/ Gad/ Asser/ Sebulon/ Dan ia Naphthali. Ja ne Levitit pitä rupeman/ ia sanoman iocaitzelle Israelist selkiällä Änellä.

Kirottu olcoon/ ioca iongun Epäiumalan eli waletun Cuvan tekepi / HERRAN Cauhistoxen/ wircamiesten Kestalaiset / ia asetta sen salaisest. Ja caicken Canssan pitä wastaman/ ia sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon / ioca Isäns eli Äitins kirolepi/ Ja caicken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon/ ioca Lehimäisens Raisat sisrtä / Ja caicken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcon / ioca salli ydhen Sokian exymän tien päelle/ ia caicken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon/ ioca sen Mwcalaisen/ sen Orvoin/ ia Lesken Oikiudhen wäendhä/ Ja caicken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon/ ioca Isäns Emenen tyken macapi/ että hän rissu hänen Isäns peittämisen/ Ja caiken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcon / ioca iongun Eläimen cansa rychty/ Ja caicken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcon/ ioca Sisarens tykenä maca/ ioca hänen Isäns eli Äitins Tytär on / Ja caicken Canssan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon/ ioca Anopins tykene maca/ Ja caiken Cansan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon/ ioca Lähimäisens salaisest löpi/ Ja caiken Cansan pitä sanoman/ Amen.

Kirottu olcoon / ioca Lahijoia ottapi/ että hän iongun Wighattoman Sielun lömän pidhäis / Ja caiken Cansan pitä sanoma/ Amen.

Kirottu olcoon / ioca ei caiki näitä Lain sanoia teutte/ että hän seniälkin teke/ Ja caiken Cansan pitä sanoman/ Amen.

Polvein Lughuista.

JA HERRA puhui Mosen tyge / sanoden. Puhu Israelin Lapsille/ ia sanos heille/ Minä olen se HERRA teidän Jumalan/ eipä teidhän pidhä tekemän sen Egyptin Maan tavan ielkin/ iossa te asuitta. Eikä mös sen Canaan Maan teghon perestä/ iohonga minä teitä siselwien / Eipä teidhän mös pidhä heidän menoissans waeldaman. Wan teckät minun Oikiuten/ ia minun Käskydheni ielkin / että te nijsse waellaisitta. Sillä minä olen se HERRA teidhän Jumalan / Sentähden pitä teidän minun Säätyni pitemän/ ia minu Oikiuteni / Sillä ioca Inhiminen nistä teke / sen pitä nijnen cautta elemen / Sillä minäpä se HERRA olen.

Ei Kengän pidhä hänen Lehimäisens Lango lähästymän/ hänen Häpiens alastaman. Sillä minäpä se HERRA olen. Sinun Isäs hepiän ia sinun Äitis häpie ei sinun pidhä alastaman. Se on sinun Äitis/ elä sis hänen häpiens alasta. Ei sinun pidhä alastaman sinun Isäs Emenän häpiä/ Sillä se on sinun Isäs

Isäs

Jsäs häpie Sinun Sisares häpiä taicka Jsästäs eli Äitistäs/cotona taica vlcona syndynyt/älä alasta. Ei sinun pidhä alastaman sinun Poicas eli sinun Tyttäres Tyttären häpiä/ Sillä se on sinun häpiäs. Ei sinun pidhä alastaman sinun Jsäs Emänän Tyttären häpiätä / ioca Jsälles syndynyt on / ia sinun Sisäres on/ Ei sinun pidhä alastaman sinun Tätis häpiätä / Sillä se Jsäs lähimäinen Lango on. Ei sinun pidhä alastaman Äitis Sisaren häpiätä/Sillä se on sinun Äitis lehimäinen Lango.

Ei sinun pidhä alastaman sinun Setäs häpiätä/ nijn ettäs nait hänen Emänäns/ioca sinun Heimos ombi. Ei sinun pidä alastamä sinun Miniäs häpiätä/Sillä hän on sinun Poicas Emändä / sentädhen ei sinun pidhä hänen häpiäns alastaman. Ei sinun pidhä alastaman sinun Welies Emänän häpiätä/sille se on sinun Welies häpie. Ei sinun pidhä sinun Emänäs ynnä hänen Tytterens häpiät alastaman/eikä hänen Poicans Tytärt eli Tyttären Tytärt ottaman / heidän häpiäns alastaman. Sillä hän on se Lähimäinen Lango / ia se on Sucurutza. Ei sinun pidhä mös ottaman sinun Emändäs Sisart / hänen häpiens alastaman / hänen vastaas / wielä hänen eläisens.

Ei sinun pidä siselkeumän Waimon tyge/nijncauvan cuin hän Cwtaudhins kärsipi / hänen häpiäns alastamaan.

Eipä sinun mös pidhä macaman sinun Lähimäises Emänän tyken/ hänehen rychtymäu/ Jollas itzes hänen pälens saastutat.

Ei sinun pidhä Siemenestes andaman / että se sen Epäiumalan Molechin Vffrataistin/ettet sinä rijva sinun Jumalas Nime / Sillä minäpä se HERRA olen.

Ei

Ei sinun pidhä Piltein cansa macaman/ nincuin iongun Waimon cansa/ sille se on yxi cauhistos. Ei sinun pidhä mös iongun Eleimen cansa rychtymän / että sinä heidän cansans itses hierelet. Ja ei yxikän Waimo pidhä iongun Eläimen cansa rychtymän. Sillä se on yxi Cauhistos.

Ei teidän pidhä näissä caickissa saastuman. Sillä näissä caikissa ovat Pacanat heitäns saastuttanet/ iotca minä tadhon poisaia teidhän edestän/ Ja ioilla se Maa on saastutettu/ Ja minä tadhon heidän pahatteghons heidän ylitzens etziskellä/ nijn että sen Maan pitä hänen Asuiamens vlosoxendaman. Sentähden pitäkät minun Säätyni ia Oikiuteni / ia elkät yctekän näistä Cauhistoxista tehkö/ taicka ne Codholiset eli vicoliset teidhän seasan. Sillä caicki sencaltaiset Cauhistoxet ovat temän Maan Cansat tehnyet / iotca teidhän edhellän olit / ia ovat Maan saastuttanet / Senpäelle ettei se Maa mös teitä vlosoxennais / coska tee sen saastutat / nijncuin se ne Pacanat/ iotca teidhän edhellän olit / vlosoxensi. Sillä iotca temän Cauhistoxen tekevät / heidän Sieluns pitä vlosjuritettaman heidhän Canssastans. Sentädhen pitäkät minun Säätyni / ettei tee tekisi ninen Cauhistauaisten tapain peräst/ iotca teidhän edhellän olit / ettei tee nijnen cautta saastutetuxi tulisi. Sillä minäpä se HERRA olen teidhän Jumalan.

FINIS.

ERRATA,
Candidus Lector inter legendum corrigat ipse.

Prändätty Stockholmin Caupungis/
Ignatius Meurerin Tykönä/
Anno 1628.

~~345. VIII. 1.~~
Rv. Katekism. 1.

Mf